

SUOMEN EVANKELIS-LUTERILAINEN KIRKKO[†]

Kirkon eläkerahasto

Tilinpäätös 1.1.–31.12.2018

Asiakirjanumero: DKIR/214/00.01.02/2019

Hyväksytty kirkkohallituksen täysistunnossa 26.2.2019

KIRKKOHALLITUS[†]

Sisällys

1. Toimintakertomus	5
1.1 Yleistä taloudesta ja sijoitusympäristöstä.....	5
2. Kirkon eläkerahasto	6
2.1 Visio, missio, arvot, strategia	6
2.2 Hallinto	7
2.3 Eläkkeiden rahoitus	8
2.4 Tilastotietoa kirkon eläkkeistä	10
2.5 Sijoitustoiminta	13
2.6 Eläkerahaston tunnuslukuja.....	14
2.7 Riskienhallinta	14
2.8 Kirkon eläkerahaston tuloslaskelma ja toteumavertailu 1.1.–31.12.2018	15
2.9 Tulevaisuuden näkymät	15
3. Taloudellinen suoriutuminen	18
3.1 Tuloslaskelma 1.1.–31.12.2018.....	18
3.2 Tase 31.12.2018	19
3.3 Rahoituslaskelma 1.1.–31.12.2018	20
3.4 Kirkkohallituksen esitys tuloksen käsittelystä.....	20
4. Liitetiedot.....	21

1. Toimintakertomus

1.1 Yleistä taloudesta ja sijoitusympäristöstä

Vuosi 2018 jäi sijoitusmarkkinoiden näkökulmasta heikoksi, erittäin hyvästä alusta huolimatta. Pelko talouskasvun ajautumisesta taantumaan, rahapolitiikan kiristytessä ja kauppasodan lisätessä epävarmuutta, käänsi kehityksen alamäkeen. Kehittyvät markkinat kääntyivät ensin, jonka jälkeen Eurooppa seurasi perässä. Yhdysvaltain osakemarkkinoiden taipumisen myötä kaikki päämarkkinat jäivät negatiiviseksi ja muissakin likvideissä omaisuuslajeissa kehitys oli heikkoa. Vaihtoehtoiset sijoitusluokat tarjosivat edelleen hyviä tuottoja sijoittajille.

Poliittisella rintamalla vuosi 2018 oli erittäin haasteellinen. Italian parlamenttivaalien tulos hermostutti markkinoita huhti-toukokuussa. Italian uusi populistihallitus esitteli merkittävästi alijäämäisen ja EU:n taloudenpito-ohjeiden vastaisen budjetin, mikä näkyi erityisesti euroalueen osake- ja korkomarkkinoilla. Euroopassa poliittista epävarmuutta lisäsi huoli heikosti etenevistä Brexit-neuvotteluista. Lähes koko vuotta värittänyt tullikiista paheni kesäkuussa, kun Yhdysvallat ilmoitti merkittävistä tullikorotuksista Kiinan tuonnille. Heinäkuussa tullikorotukset ja Kiinan vastakorotukset laajenivat ja markkinoilla alettiin pelätä talouskasvun selvää hidastumista mahdollisen kauppasodan myötä. Yhdysvaltain hallinnon ongelmat eivät myöskään ole olleet omiaan markkinoiden tunnelman tukemisessa. Meksikon muuriin liittyvä budjettikiista, joka johti hallinnon osittaiseen sulkemiseen, oli yksi osa epävarmuutta lisäävästä kehityksestä.

Asteittain kiristynyt rahapolitiikka oli yksi markkinoiden kohtaamista haasteista vuoden 2018 aikana. Yhdysvaltain keskuspankki on jatkanut korkojen nostamista sekä taseen pienentämistä. Samaan aikaan Euroopan keskuspankki on lopettanut arvopaperiostonsa ja näin rahapolitiikasta on vuoden 2018 aikana tullut vastavoima kasvulle. Vaikka muutos ei missään määrin ole ollut yllätys, on kasvun hidastuminen lisännyt hermostuneisuutta markkinoilla. Valuuttamarkkinoilla Yhdysvaltain kiristynyt rahapolitiikka on näkynyt dollarin vahvistumisena euroa vastaan.

Sijoitustuotot olivat vuonna 2018 pääasiassa negatiivisia ja erot eri omaisuusluokkien ja maantieteellisten alueiden välillä melko suuria. Globaalien osakemarkkinoiden tuotto jäi selvästi negatiiviseksi, kun myös Yhdysvaltain osakkeet kääntyivät laskuun loppuvuonna. Osakemarkkinoilla parasta tuottoa tarjosi loppuvuoden laskustaan huolimatta Yhdysvallat, jonka euromääräinen tuotto jäi lähelle nollaa. Kehittyvien markkinoiden ja Euroopan tuotot jäivät noin 10 % negatiivisiksi. Suomen osakemarkkina oli linjassa maailman osakkeiden kanssa kurssien laskettua noin 4 prosenttia.

Korkomarkkinoilla tuotot jäivät ennako-odotusten mukaisesti erittäin mataliksi tai negatiivisiksi. Valtionlainoissa tuotto kääntyi hieman positiiviselle puolelle, kun korot kääntyivät uudestaan laskuun vuoden loppupuolella. Yrityslainojen tuotto oli riskilisien levenemisen myötä negatiivinen. Kehittyvien talouksien lainat olivat myös tuotoltaan negatiivisia, vaikka tilanne parani loppuvuotta kohden.

2. Kirkon eläkerahasto

Kirkon eläkerahasto on vakiinnuttanut toimintansa itsenäisenä julkisoikeudellisena oikeushenkilönä. Kirkon eläkerahasto (KER) eriytettiin 1.1.2016 kirkon keskusrahastosta.

Kirkon eläkerahaston tehtävänä on vastata eläketurvan rahoituksesta ja eläkevarojen sijoittamisesta kirkon oman eläketoiminnan siirryttyä lopullisesti Kevaan vuonna 2012. Eläkkeiden ja hoitokulujen maksamista varten siirretään kuukausittain Kevalle valtiovarainministeriön vahvistama summa eläke- ja hoitokuluennakkoina, kunkin vuoden lopullinen maksu vahvistuu seuraavan vuoden keväällä. Kirkon eläkerahaston osuus Kevan hoitokuluista on n. 2,4 %. Vuonna 2018 eläkerahaston hoitokulut olivat 2,1 milj. euroa.

2.1 Visio, missio, arvot, strategia

Kirkkohallituksen visio suunnitteluperiodille on seuraava:

Kirkkohallitus vuonna 2020
Olemme muutoksen keskellä yhteistyöhakuinen seurakuntien palvelija ja yhteiskunnallinen vaikuttaja.

Kirkkohallituksen missio suunnitteluperiodille on seuraava:

Kirkkohallituksen tehtävä
- Hoidamme kirkon yhteisiä tehtäviä kotimaassa ja kansainvälisesti. - Vaikutamme yhteiskunnassa tuoden esiin kirkon sanomaa ja arvoja. - Tuemme seurakuntia muuttuvassa toimintaympäristössä.

Kirkkohallituksen toiminta noudattaa seuraavia arvoja:

Kirkkohallituksen arvot
Usko Liitymme maailmanlaajaan Kristuksen kirkkoon ja sen uskoon.
Toivo Vahvistamme luottamusta tulevaisuuteen.
Rakkaus Toimimme vuorovaikutteisesti, vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti.

Kirkkohallituksen strategian painopistealueet ovat seuraavat:

Strategiset painopistealueet
Nostamme kirkon sanomaa esiin • Huolehdimme kirkon valtakunnallisesta viestinnästä yhteistyössä seurakuntien ja muiden toimijoiden kanssa monikanavaisesti.
Kohtaaminen koskettaa • Keräämme järjestelmällisesti palautetta suunnitelmistamme ja työstämme. Vahvistamme kirkon eri toimijoiden keskinäistä yhteistyötä ja selkeytämme työnjakoa.
Rakastamme lähimmäistä • Edistämme heikoimmassa asemassa olevien ja kestävän kehityksen puolesta tehtävää työtä kirkossa.
Arvostamme jäsenyyttä • Selvitämme keinoja helpottaa kirkkoon liittymistä ja vahvistamme osallisuuden toteutumista kirkossa.

Sijoitustoiminnan strategisena tavoitteena on eläkevastuun kattamiseksi tapahtuva varojen kartuttaminen tuottavasti, turvaavasti ja vastuulliset näkökohdat huomioiden. Strategisen tavoitteen tarkoituksena on varmistaa, että eläkerahasto pystyy suoriutumaan tulevista eläkemaksuista ja pystyy tasaamaan seurakuntien eläkemaksun kehitystä. Kirkon eläkerahaston pitkän aikavälin reaalituottotavoite on 3,5%.

Kirkon eläkerahasto on sitoutunut vastuulliseen sijoittamiseen ja tavoitteena on pysyä vastuullisen sijoittamisen edelläkävijänä Suomessa. Tämä tarkoittaa, että vastuullisuusnäkökohdat huomioidaan kaikessa sijoitustoiminnassa. Sijoitustoiminnassa noudatetaan eläkerahaston johtokunnan hyväksymiä vastuullisen sijoittamisen ohjeita (2018) ja PRI-periaatteita. Eläkerahaston ilmastonmuutosstrategia valmistui syksyllä 2016. Eläkerahaston tavoitteena on johdonmukaisesti vähentää sijoitustoimintansa hiilijalanjälkeä yli ajan.

2.2 Hallinto

Kirkon eläkerahaston varojen sijoittamista varten kirkkohallitus asettaa toimikaudekseen Kirkon eläkerahaston johtokunnan, johon kuuluu puheenjohtaja ja vähintään neljä ja enintään kahdeksan muuta jäsentä. Kullakin jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Kirkon eläkerahaston johtokunnan tehtävänä on:

- 1) päättää sijoitustoiminnassa käytettävistä sijoitusmuodoista ja niissä sovellettavista periaatteista

- 2) päättää sijoitusten jakautumisesta eri sijoitusmuotoihin ja niiden tuottotavoitteista
- 3) päättää sijoitusten riskienhallinnassa noudatettavista periaatteista
- 4) hyväksyä vuosittain kirkon eläkerahaston varojen sijoitussuunnitelma
- 5) päättää omaisuudenhoitajista ja näiden kanssa laadittavista sopimuksista
- 6) päättää niistä sijoitussuunnitelmassa määritellyistä yksittäisistä sijoituksista, jotka on määrätty johtokunnan tehtäväksi
- 7) huolehtia sijoitustoiminnan kokonaisuuden valvonnasta

Kirkkohallitus voi siirtää johtokunnalle myös muita toimivaltaansa kuuluvia eläkevarojen sijoittamiseen liittyviä tehtäviä. Vuoden 2018 aikana pidettiin kahdeksan johtokunnan kokousta. Johtokunnan kokousten varsinaisten jäsenten läsnäoloprosentti oli 81 % (81 % vuonna 2017).

Eläkerahaston sijoitustoimintaa valvovat Finanssivalvonta, eläkerahaston tilintarkastajat sekä sisäiset tarkastajat. Lisäksi Suomen Sijoitustutkimukselle on ulkoistettu limiittivalvontatehtäviä.

2.3 Eläkkeiden rahoitus

Eläketoiminnan tärkein vuosittain seurattava mittari on, miten suurelta osin eläketoiminnan tulot riittävät eläketoiminnan menoihin (eläkkeet ja eläkehallintomenot). Eläkeennusteen mukaan vuosittaiset eläketoiminnan menot kasvavat nopeammin kuin eläketoiminnan tulot, joten vuodesta 2017 alkaen rahastosiirto on negatiivinen eli eläkkeitä rahoitetaan osin myös eläkerahaston sijoitustoiminnan tuotoilla. Vuonna 2018 eläketoiminnan menot olivat 17,4 milj. euroa eläketoiminnan tuloja suuremmat.

Eläketoiminta kehittyi talousarvioon ja edelliseen vuoteen verrattuna seuraavasti:

Milj. Eur	2017	TA 2018	2018	Muutos 2017–2018
Eläketoiminnan tulot	194,1	196,4	192,4	-0,9 %
Eläketoiminnan menot	-203,1	-210,5	-209,8	3,3 %
Siirto rahastoon	-9,0	-14,1	-17,4	

Eläketoiminnan tuloihin sisältyy työnantajien ja työntekijöiden eläkemaksujen sekä eläkerahastomaksun lisäksi Työttömyysvakuutusrahaston maksama osuus 3,5 (5,2) milj. euroa.

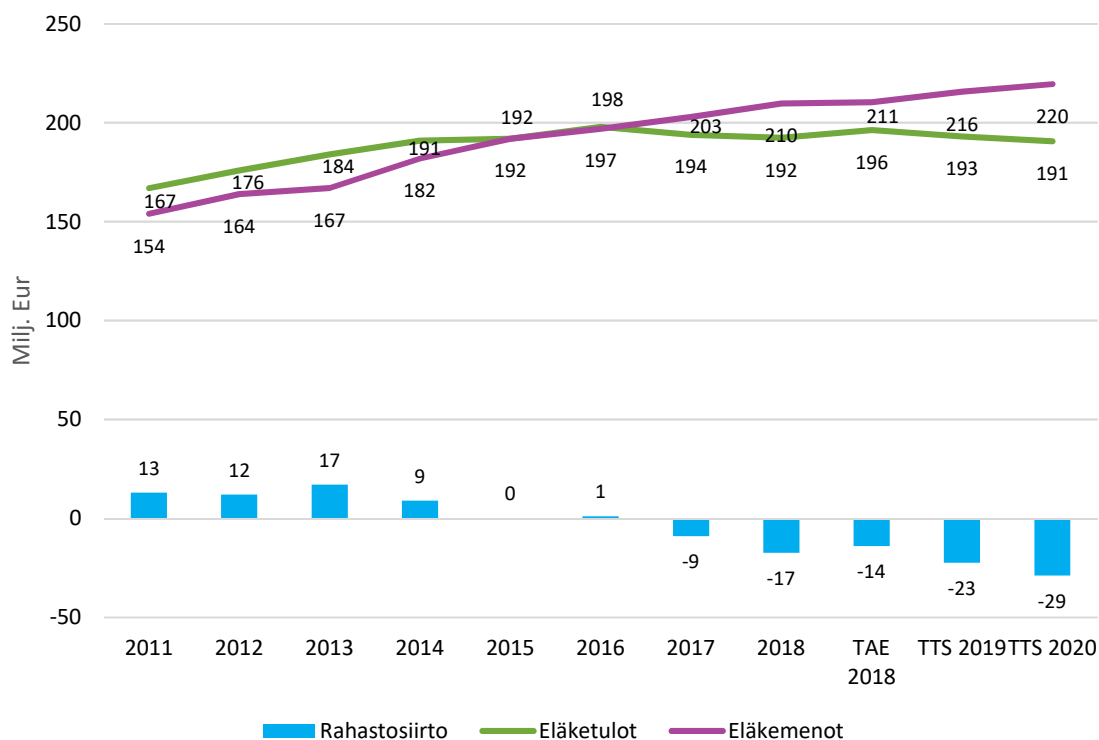
Vuonna 2018 KiEL-palkkasumma oli 497,7 (498,2) milj. euroa. Laskua edelliseen vuoteen verrattuna oli - 0,1 % (- 2,0 %).

Vuonna 2018 seurakuntien maksamaa työnantajan eläkemaksua alennettiin 23,8 %:sta 21,8 %:iin. Kirkon keskusrahaston sekä kirkollisten järjestöjen työnantajan eläkemaksut olivat korkeammat eli 27,6 %. Työntekijöiden eläkemaksut ovat saman suuruiset kuin

muissakin järjestelmissä. Kilpailukyky sopimus alentaa työnantajan maksamia eläkemaksuja vielä vuosina 2019–2020. Vastaavasti työntekijän eläkemaksu nousee, joten maksutulot eivät tästä syystä muutu. Vuonna 2018 kilpailukyky sopimuksesta johtuva työnantajamaksun alennus oli 0,20 prosenttiyksikköä.

Kirkollisveroperusteisen eläkerahastomaksun kerääminen käynnistyi vuonna 2013. Kirkolliskokous vahvisti eläkerahastomaksun suuruudeksi vuodelle 2018 5 % (4 %). Eläkerahastomaksun tuotto vuonna 2018 oli 44,7 (35,9) milj. euroa.

Eläkerahastosiirrot vuosina 2011–2020 (milj. euroa):

Joulukuussa 2018 valmistuneiden kirkon eläkemenoennusteen ja eläkevastuulaskelman mukaan KiEL-eläkevastuu on 31.12.2018 n. 4 688 (4 631) milj. euroa. Eläkevastuusta on kerrottu lisää tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Kirkkohallitus teki 27.3.2018 esityksen kirkolliskokoukselle sekä seurakuntien työnantajan eläkemaksun että kirkon keskusrahaston ja kirkollisten yhdistysten työnantajan eläkemaksun alentamisesta samalle tasolle. Tavoitteena oli, että kaikilla kirkon työnantajilla olisi sama maksutaso. Esitettiin, että maksu olisi 20,9 % vuonna 2019. Tämä muutos olisi pienentänyt kirkon eläkerahaston maksutuloja n. 1,6 milj. euroa vuodessa. Kirkolliskokous hylkäsi esityksen. Talousvaliokunta katsoi, että rahaston maksutuottoja ei tulisi alentaa tässä vaiheessa enempää kuin kilpailukyky sopimus edellyttää.

2.4 Tilastotietoa kirkon eläkkeistä

Kirkon eläkkeitä maksettiin vuonna 2018 yhteensä 208,2 milj. euroa (3,2 %), joista muiden maksamia eläkkeitä (Vilma-eläkkeet) oli 16,9 milj. euroa. Kirkon vanhuuseläkemenot olivat 189,0 milj. euroa (4,0 %). Työkyvyttömyyseläkemenot olivat 9,1 milj. euroa (- 1%) ja perhe-eläkemenot 9,1 milj. euroa (- 3 %). Muita eläkkeitä maksettiin 1,0 milj. euroa. Lisäksi rahoitettiin ammatillista kuntoutusta.

Kevassa oli maksussa 18 610 kirkon eläkkeensaajan eläkkeet ja muissa työeläkelaitoksissa oli maksussa 15 965 henkilön eläkkeitä.

Saapuneet hakemukset ja päätökset 2018

Kirkon eläkkeitä ja kuntoutuksia koskevia hakemuksia saapui Kevaan 1 991 kpl, mikä oli 2,8 prosenttia enemmän kuin vuonna 2017. Vanhuuseläkehakemusten määrä nousi, vaikka eläkeuudistuksen myötä vanhuuseläkkeen alaikäraja nousee ja vanhuuseläkettä haetaan aiempaa myöhemmin. Myös työkyvyttömyyseläke- ja kuntoutushakemusten määrä lisääntyi. Sen sijaan perhe-eläkehakemusten ja osittaisten varhennettujen vanhuuseläkehakemusten määrä väheni.

Eläkeuudistuksessa osa-aikaeläke poistui, ja tilalle tuli osittainen varhennettu vanhuuseläke. Vuonna 2017 tämä uusi eläkelaji herätti kiinnostusta, mutta vuonna 2018 sen suosio väheni. Vuoden 2018 osa-aikaeläkehakemukset koskivat eläkkeen keskeytyksiä ja lakautuksia. Viimeiset uudet osa-aikaeläkkeet alkoivat tammikuussa 2017.

Kirkon eläkkeitä koskevien hakemusten määrä eläkelajeittain 2018 ja 2017

Eläkelaji	2018	2017	Muutos, %	
Vanhuuseläkkeet	812	766	6,0 %	
Osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet	86	117	-26,5 %	1)
Täydet työkyvyttömyyseläkkeet	530	499	6,2 %	
Osatyökyvyttömyyseläkkeet	213	201	6,0 %	
Työuraeläkkeet	0	0	-	
Perhe-eläkkeet	157	180	-12,8 %	
Osa-aikaeläkkeet	2	11	-81,8 %	1)
Muut eläkeasiat	0	0	-	
Kuntoutus	191	164	16,5 %	
Kaikki	1 991	1 938	2,7 %	

1) Eläkeuudistuksen myötä osa-aikaeläke poistui, ja sen tilalle tuli osittain varhennettu vanhuuseläke. Viimeiset uudet osa-aikaeläkkeet alkoivat tammikuussa 2017.

Kirkon eläkkeitä koskevien päätösten määrä eläkelajeittain 2018 ja 2017

Eläkelaji	2018	2017	Muutos, %
Vanhuuseläkkeet	804	851	-5,5 %
Osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet	84	108	-22,2 %
Täydet työkyvyttömyyseläkkeet	534	485	10,1 %
<i>joista uusia päätöksiä</i>	215	164	31,1 %
Osatyökyvyttömyyseläkkeet	213	188	13,3 %
<i>joista uusia tai ennakkopäätöksiä</i>	82	85	-3,5 %
Työuraeläkkeet	0	0	-
Perhe-eläkkeet	159	184	-13,6 %
Osa-aikaeläkkeet	2	26	-92,3 %
Muut eläkeasiat	0	1	-100,0 %
Kuntoutuspäätökset	188	166	13,9 %
Kaikki	1 984	2 009	-1,2 %

Vuonna 2018 Keva teki 1 984 kpl kirkon eläkkeitä ja kuntoutusta koskevaa päätöstä. Päätösten määrä väheni 1,2 prosentilla vuoteen 2017 verrattuna. Vanhuuseläkepäätösten lasku johtuu vuoden 2017 eläkeuudistuksesta sekä siihen liittyvistä järjestelmämuutoksista. Tietojärjestelmiin tehtävien eläkeuudistusmuutosten vuoksi normaalia suurempi osa loppuvuonna 2016 saapuneista hakemuksista käsiteltiin vasta 2017 puolella, mikä nosti vuoden 2017 vanhuuseläkepäätösten määrää. Vuonna 2018 vanhuuseläkehakemukset käsiteltiin keskimäärin 21 päivässä ja työkyvyttömyyseläkkeet 49 päivässä.

Kirkon eläkehakemusten kokonaiskäsittelyaika päivinä 2018 (Lähde: Eläketurvakeskus)

Eläkelaji	pv
Vanhuuseläkkeet	21
Osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet	9
Työkyvyttömyyseläkkeet (sis. osatyökyvyttömyyseläkkeet)	49
Perhe-eläkkeet	11
Kuntoutuslupaukset	17
Palvelutaso	91

Työkyvyttömyyseläkkeitä koskevista hakemuksista Keva hylkäsi 26,7 (edellisvuonna 22,1) prosenttia. Kuntoutuspäätöksistä hylkääviä oli 18,3 (edellisvuonna 10,2) prosenttia.

Kirkon eläkepäättösten itseoikaisumenettely

Vuonna 2018 Keva käsitteli 38 valitusta, jotka koskivat kirkon eläkkeitä koskevia päätöksiä, näistä 26 liittyi työkyvyn arviointiin. Kaikista valituksista Keva oikaisi 18,4 prosenttia ja työkyvyn arviointia koskevista valituksista 19,2 prosenttia.

Eläkkeelle siirtyneet

Kirkon palveluksesta siirtyi vuonna 2018 eläkkeelle 576 henkilöä. Eläkkeelle siirtyneitä oli 35 henkilöä vähemmän kuin vuonna 2017.

Kirkon palveluksesta eläkkeelle siirtyneet eläkelajeittain 2018

Eläkelaji	Henkilöä	Keski-ikä, v.
Vanhuuseläke	434	64,4
Täysi työkyvyttömyyseläke	34	58,4
Täysi kuntoutustuki	63	49,7
Osatyökyvyttömyyseläke	45	54,7
Kaikki	576	61,7

Kirkon palveluksesta eläkkeelle siirtyneiden keski-ikä oli 61,7 vuotta (sama kuin vuonna 2017). Vanhuuseläkkeille siirryttiin vuonna 2017 keskimäärin 64,4 vuoden iässä (64,4 vuoden iässä myös vuonna 2017). Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden osuus oli 75 prosenttia kaikista eläkkeelle siirtyneistä.

2.5 Sijoitustoiminta

Eläkerahaston omaisuuden arvo 31.12.2018 oli 1 480 (1 542) milj. euroa arvostettuna markkinahintaan. Vuoden lopussa sijoitukset olivat hajautettuina seuraavasti:

Omaisuuslaji (Eur)	Osuus	2018
Osakkeet	39,1 %	578 665 667
Suomi	8,0 %	117 794 624
Eurooppa	7,3 %	107 534 629
Pohjois-Amerikka	8,0 %	118 391 054
Kehittyvät markkinat	9,1 %	134 590 948
Aasia	1,8 %	27 208 929
Globaali	4,9 %	73 145 483
Korkosijoitukset	33,1 %	490 038 545
Euroalueen valtio-obligaatiot	2,0 %	30 180 451
Yrityslainat (Investment Grade)	7,5 %	110 767 524
Yrityslainat (High Yield)	5,6 %	82 764 847
Kehittyvät markkinat	4,0 %	58 787 340
Vaihtovelkakirjalainat	2,1 %	31 526 432
Lyhyen koron sijoitukset	11,9 %	176 011 951
Vaihtoehtoiset sijoitukset	27,8 %	411 233 585
Yhteensä	100,0 %	1 479 937 797

Kirkon eläkerahastolle vuosi 2018 oli haastava ja salkun tuotto jäi negatiiviseksi. Vuoden 2018 sijoitustoiminnan nettotulos käyvin arvoin oli -2,6 %. Salkun reaalityttö -4 % jäi selvästi alle sijoitussuunnitelmassa asetetun 3,5 prosentin reaalityttotavoitteen. Sijoitusten arvonalennuksia kirjattiin vuonna 2018 yhteensä n. 32,0 milj. euroa. Salkun volatiliiteetti alitti asetetun 9,5 % riskitason, ollen 4,8 %. Eläkerahaston pitkän aikavälin netto-tyttö (1991–2018) pysyi kuitenkin edelleen hyvänä, ollen vuoden lopussa 7,8 % p.a.

Eläkerahaston johtokunta on laatinut vuodesta 2018 toimintakertomuksen sekä erillisen vastuullisen sijoittamisen toimintakertomuksen, jotka ovat tilinpäätöksen liitetiedoissa.

2.6 Eläkerahaston tunnuslukuja

Seuraavassa taulukossa esitetään eräitä eläkerahastoon liittyviä lukuja vuosilta 2012 – 2018 (rahasto arvostettuna markkinahintaan):

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Rahasto 31.12. (milj. euroa)	1046	1144	1243	1310	1423	1542	1480
Eläkemeno (milj. euroa)	159,8	163,5	169,9	175,2	179,7	201,5	209,8
Rahasto/eläkemeno	6,5	7,0	7,3	7,5	7,9	7,7	7,1
KiEL-palkkasumma (milj. euroa)	516,0	514,4	511,6	508,9	508,4	498,2	497,7
Rahasto/palkkasumma	2,03	2,22	2,43	2,57	2,80	3,10	2,97
Kokonaiseläkevastuu	4212	4265	4380	4421	4562	4631	4688
Rahasto/eläkevastuu (%)	24,8 %	26,8 %	28,4 %	29,6 %	31,2 %	33,3 %	31,6 %

2.7 Riskienhallinta

Hyvä riskienhallintakäytäntö edellyttää riskien ja riskienhallintakeinojen määrittämistä, riskien allokoimista ja hajauttamista sekä seuranta. Kirkon eläkerahasto laatii vuosittain riskienhallintasuunnitelman, jonka tarkoituksena on selvittää sijoitustoimintaan liittyvät riskit päätöksentekijöille, sijoitustoiminnan valvojille sekä muille sidosryhmille.

KER arvioi kirkon jäsenmäärän, kirkollisverotulojen sekä kirkon eläkejärjestelmän piirissä olevan henkilömäärän alenemisen ja siitä seuraavan rahoituspohjan merkittävän heikkenemisen pitkällä aikavälillä suurimmaksi strategiseksi riskiksi.

Sijoitustoiminnan kannalta suurin riski on, että tuottotavoite ei toteudu pitkällä aikavälillä. Rahaston pitkän aikavälin reaalituottotavoite on 3,5 %. Kirkon eläkerahaston pitkän aikavälin vuotuisen riskitaso tavoite on 9,5 %. Numeerisella riskitasolla tarkoitetaan sijoitustoiminnan tuottojen vaihteluja eli volatiliiteettia. Tuottotavoite määräytyy eläkejärjestelmän kulloisenkin rahoituslaitteen mukaan ja päätetään sijoitusstrategiassa. Sijoitustoiminnan tuoton ja riskin kehittymistä seurataan pitkällä aikavälillä osana vuosittain laadittavaa eläkerahaston toimintakertomusta sekä lyhemmillä aikaperiodeilla osana kuukausittaisia raportointia. Tuottoa seurataan jatkuvasti sekä absoluuttisesti että vertaamalla sitä salkun vertailuindekseihin. Eläkerahaston tuotto- ja riskiraportit laaditaan kolmannen osapuolen (Suomen Sijoitustutkimus Oy) toimesta, jotta pystytään varmistumaan raporttien objektiivisuudesta.

Sijoitustoimintaan liittyvää riskienhallintaa on kuvattu tarkemmin tilinpäätöksen liitetiedoissa.

2.8 Kirkon eläkerahaston tuloslaskelma ja toteumavertailu 1.1.–31.12.2018

Tuloslaskelma (Milj. Eur)	2018	TA 2018	2017
Maksutulot	192,4	196,4	194,1
KiEL-maksut	144,3	146,2	153,0
Eläkerahastomaksu	44,6	44,2	35,9
TVR-maksut	3,5	6,0	5,2
Eläkemenot	-209,8	-210,5	-203,1
KiEL-eläkkeet	-191,3	-191,3	-186,0
Kuntoutuskulut	-0,1		-0,3
Vilma-eläkkeet	-16,9	-16,6	-15,3
Hallintomenot (KEVA)	-2,1	-2,6	-2,1
Muut korjauserät	0,6		0,6
RAHOITUSKATE	-17,4	-14,1	-9,0
Sijoitustoiminnan tuotot	76,3	12,3	85,2
Sijoitustoiminnan kulut	-1,1	0,0	-1,0
RAHOITUS- JA SIOITUSTOIMINNAN KATE	57,8	-1,8	75,2
Toimintakulut	-1,1	-1,0	-1,2
Henkilöstökulut	-0,5	-0,5	-0,4
Palvelujen ostot	-0,7	-0,3	-0,7
Muut toimintakulut/oikaisuerät	0,1	-0,2	-0,1
RAHASTOITUVA TULOS	56,7	-3,0	74,0

2.9 Tulevaisuuden näkymät

Eläkerahaston sijoitustoiminta

Johtokunta hyväksyi joulukuussa 2018 sijoitussuunnitelman vuodelle 2019. Seuraavassa taulukossa on esitetty eläkerahaston omaisuusluokkakohtainen perusallokaatio vuodelle 2019. Omaisuusluokan muodostavat sijoitukset, jotka reagoivat yhdenmukaisesti talouden muutoksiin. Yhteisvaihtelu eri omaisuusluokkien välillä on vähäisempää kuin omaisuuslajin sijoitusten keskinäinen yhteisvaihtelu. Hajauttamalla sijoitukset eri omaisuusluokkiin rahaston kokonaisriski pienenee. Eläkerahaston käyttämät omaisuusluokat ovat korko-, osake- ja vaihtoehtoiset sijoitukset.

Eläkerahaston perusallokaatio vuodelle 2019:

Omaisuusluokka	Peruspaino	Min	Max
Korkosijoitukset	33 %	25 %	60 %
Osakesijoitukset	40 %	30 %	50 %
Muut sijoitukset	27 %	5 %	40 %
Yhteensä	100 %		

Eläkejärjestelmän rahoittaminen

Eläkerahaston johtokunnan tehtävänä on seurata kirkon eläkerahaston riittävyyttä ja tehdä vuosittain esitys kirkkohallitukselle seuraavana vuonna perittävän työnantajan eläkemaksun ja eläkerahastomaksun suuruudesta. Tarvittavan maksutason suuruutta tarkastellaan Kevan vuosittain laatiman eläkemenoennusteen sekä eläkevastuulaskelman perusteella.

Kilpailukyky sopimus alentaa työnantajien maksamia eläkemaksuja vuosina 2017-2020. Tämä otetaan huomioon myös kirkon eläkerahastossa. Vastaavasti työntekijän eläkemaksu nousee, joten maksutulot kirkon eläkerahastoon eivät tästä syystä muutu.

- Alennus 0,20 prosenttiyksikköä vuonna 2017
- 0,20 prosenttiyksikköä vuonna 2018
- 0,40 prosenttiyksikköä vuonna 2019
- 0,40 prosenttiyksikköä vuonna 2020

Työntekijämaksun korotus ja työnantajamaksun alennus ovat yhteensä 1,20 prosenttiyksikköä vuosina 2017-2020.

Kansallinen tulorekisteri otettiin käyttöön 1.1.2019. Tulorekisteriin annettava palkkatietoilmoitus korvaa työnantajan aiemmin suoraan sosiaalivakuuttajille ja verohallinnolle antamat vuosi-ilmoitukset. Tulorekisteri vaikuttaa kirkon palkkaperusteisten eläkemaksujen perintään vuodesta 2019 alkaen. Jatkossa työnantaja pidättää itselleen työntekijän eläkemaksun. Työnantajan palkkaperusteinen eläkemaksu mitoitetaan siten, että sen voidaan katsoa sisältävän myös työntekijän osuuden. Käytäntö vastaa TyEL:n käytäntöä. Keskimääräinen työntekijän eläkemaksu on kirkon eläkejärjestelmässä arviolta 7,3 % vuonna 2019. Keva laskee työnantajalta kuukausittain palkkaperusteisen eläkemaksun. Seurakunnalta laskutettava palkkaperusteinen eläkemaksu vuonna 2019 on edellä olevan perusteella 28,7 % ja kirkon keskusrahaston ja kirkollisten yhdistysten 34,5 %. Kirkollisveron perusteella määräytyvä eläkerahastomaksu on edelleen 5 %.

Eläkejärjestelmien erillisyyttä selvittävä työryhmä käynnisti työskentelynsä kesäkuussa 2017. Tavoitteena on selvittää, olisiko tarkoituksenmukaista ja mahdollista luopua kunnallisen ja yksityisen sektorin eläkejärjestelmien erillisyydestä. Kaikki näiden järjestelmien piirissä tehty työ vakuutettaisiin TyEL:in mukaan. Myöhemmin on tarkoitus tehdä selvitys muiden julkisen sektorin järjestelmien osalta (valtio, kirkko). Yhdistämisen lähtökohtana

on, että yhdistämisellä ei ole vaikutusta eläketurvan tasoon eikä ansaittuihin eläkeoikeuksiin eikä yhdistämisellä tavoitella muutoksia keskimääräisen eläkemaksun tasoon. Tämä on muutos, joka toteutuessaan vaikuttaisi todella merkittävästi kaikkiin julkisen sektorin järjestelmiin, joilla tällä hetkellä on yhteinen eläkelaki JuEL ja jotka ovat keskittäneet kaikki eläkelain toimeenpanoon liittyvät asiat Kevaan.

3. Taloudellinen suoriutuminen

3.1 Tuloslaskelma 1.1.–31.12.2018

Tuloslaskelma (1 000 Eur)	2018	2017	Ero	Ero %
Maksutulot	192 427	194 068	-1 641	-1 %
KiEL-maksut	144 306	153 015	-8 710	-6 %
Eläkerahastomaksu	44 653	35 888	8 765	24 %
TVR-maksut	3 469	5 165	-1 696	-33 %
Eläkemenot	-209 857	-203 058	-6 800	3 %
KiEL-eläkkeet	-191 347	-185 962	-5 385	3 %
Kuntoutuskulut	-137	-326	189	-58 %
Vilma-eläkkeet	-16 893	-15 261	-1 631	11 %
Hallintomenot (KEVA)	-2 071	-2 139	67	-3 %
Muut korjauserät	591	630	-39	-6 %
RAHOITUSKATE	-17 430	-8 989	-8 441	94 %
Sijoitustoiminnan tuotot	76 316	85 183	-8 868	-10 %
Vuokratuotot	3 904	3 986	-82	-2 %
Sijoitustuotot	72 412	81 198	-8 785	-11 %
Korkotuotot	38 442	8 841	29 600	335 %
Osinkotuotot	7 784	7 556	228	3 %
Myyntivoitot ja muut rahoitustuotot	55 193	60 133	-4 941	-8 %
			-2531	
Arvonmuutokset	-32 089	1 320	-33 410	%
Muut sijoitukset	3 083	3 347	-264	-8 %
Sijoitustoiminnan kulut	-1 096	-965	-131	14 %
Vuokrakulut	-1 096	-965	-131	14 %
RAHOITUS- JA SIOITUSTOIMINNAN KATE	57 789	75 229	-17 439	-23 %
			7011	
Toimintatuotot	211	3	208	%
Toimintakulut	-1 303	-1 255	-48	4 %
Henkilöstökulut	-496	-436	-60	14 %
Palvelujen ostot	-740	-706	-34	5 %
Aineet ja tarvikkeet	-19	-18	-1	4 %
Muut toimintakulut	-48	-94	46	-49 %
RAHASTOITUVA TULOS	56 697	73 977	-17 280	-23 %

3.2 Tase 31.12.2018

Tase (1 000 Eur)	2018	2017	Ero €	Ero %
Osakkeet ja osuudet	349 559	291 534	58 025	20 %
Sijoitukset	349 559	291 534	58 025	20 %
PYSYVÄT VASTAAVAT	349 559	291 534	58 025	20 %
Myyntisaamiset	24	0	24	
Muut saamiset	16 871	16 317	555	3 %
Siirtosaamiset	11 073	11 685	-611	-5 %
Lyhytaikaiset saamiset	27 969	28 001	-32	0 %
Saamiset	27 969	28 001	-32	0 %
Osakkeet ja osuudet	948 532	942 922	5 610	1 %
Muut arvopaperit	63 682	73 867	-10 185	-14 %
Rahoitusarvopaperit	1 012 214	1 016 789	-4 575	0 %
Rahat ja pankkisaamiset	26 151	21 823	4 328	20 %
VAIHTUVAT VASTAAVAT	1 066 333	1 066 613	-279	0 %
VASTAAVAA	1 415 892	1 358 146	57 746	4 %
Peruspääoma	1 207 628	1 207 628	0	0 %
Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä	146 675	72 698	73 977	102 %
Tilikauden ylijäämä	56 697	73 977	-17 280	-23 %
Oma pääoma	1 411 000	1 354 302	56 697	4 %
Saadut ennakot	0	0	0	
Ostovelat	12	16	-3	-20 %
Muut velat	1 257	322	935	291 %
Siirtovelat	3 623	3 507	117	3 %
Lyhytaikainen vieras pääoma	4 893	3 844	1 048	27 %
Vieras pääoma	4 893	3 844	1 048	27 %
VASTATTAVAA	1 415 892	1 358 146	57 746	4 %

3.3 Rahoituslaskelma 1.1.–31.12.2018

Rahoituslaskelma (Eur)	2018	2017
Eläketoiminnan rahavirta		
Rahoituskate	-17 430 129	-8 989 440
Sijoitustoiminnan rahavirta	75 219 625	84 218 391
Rahoitus- ja sijoitustoiminnan kate	57 789 496	75 228 951
Muu toiminta	-1 092 169	-1 251 944
Eläketoiminnan nettorahavirta	56 697 327	73 977 008
Rahoitustoiminnan rahavirta		
Investoinnit		
Sijoitukset	-58 025 266	-25 903 733
Lainakannan muutokset		
Lyhytaikaisten velkojen muutos	1 048 459	-872 293
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Lyhytaikaisten saamisten muutos	32 405	-1 101 588
Muut maksuvalmiuden muutokset	0	0
Yhteensä	32 405	-1 101 588
Rahoitustoiminnan nettorahavirta	-56 944 402	-27 877 614
Rahavarojen muutos	-247 075	46 099 393
Rahavarat 31.12.		
Rahat ja pankkisaamiset	26 150 863	21 822 650
Rahoitusarvopaperit	1 012 213 533	1 016 788 822
Yhteensä	1 038 364 397	1 038 611 472
Rahavarat 1.1.		
Rahat ja pankkisaamiset	21 822 650	9 565 365
Rahoitusarvopaperit	1 016 788 822	982 946 714
Yhteensä	1 038 611 472	992 512 079
Rahavarojen muutos	-247 075	46 099 393

3.4 Kirkkohallituksen esitys tuloksen käsittelystä

Kirkkohallitus esittää, että Kirkon eläkerahaston tulos 56 697 326,71 euroa siirretään Kir-
kon eläkerahaston ylijäämään.

4. Liitetiedot

Liitetietojen sisällysluettelo

Laskennallinen osuus eläkevastuusta.....	22
Tilinpäätöksen laatimista koskevat periaatteet	22
Rahoitusomaisuuden arvostus	22
Kiinteistöomaisuuden arvostus	22
Johdannaissopimusten vastuut	23
Henkilöstö.....	23
Lähipiiriliiketoimet.....	23
Riskienhallinnan tavoitteet.....	23
Sijoitustoiminnan riskit.....	24
Korkoriski	24
Osakeriski.....	24
Luottoriski.....	24
Likviditeettiriski.....	24
Valuuttakurssiriski	24
ESG-riskit (Environment, Social, Governance).....	25
Operatiiviset riskit	25
Arvopapereiden kirjanpitoarvojen ja markkina-arvojen erotus.....	26
Saamiset ja velat.....	27
Oman pääoman muutokset.....	27
Omistukset muissa yrityksissä	28
Omaisuusluettelo 31.12.2018	29
Luettelo kirjanpidosta ja aineistosta	32
Tositelajit	32

Liitteet

Toimintakertomus vuodelta 2018/Kirkon eläkerahaston johtokunta

Vastuullisen sijoittamisen toimintakertomus vuodelta 2018/Kirkon eläkerahaston johtokunta

Evangelis-luterilaisen kirkon eläkevastuu 31.12.2018/KEVA

Vastuusitoumukset

Laskennallinen osuus eläkevastuusta

Evankelis-luterilaisen kirkon eläkevastuu on laskettu täyden rahastoinnin periaatteen mukaisesti noudattaen evankelis-luterilaisen kirkon eläkelakia (KiEL) sekä soveltuvin osin työntekijäin eläkelain (TEL) rekisteröidyn lisäeläketurvan ja työntekijäin eläkelain (TyEL) laskuperusteita. Lähtökohtana ovat olleet vakuutustoimessa yleisesti hyväksytyt matemaattiset mallit ja laskentaperiaatteet.

Eläkevastuu on laskettu yksilöllisesti jokaiselle KiEL:n piirissä eläkettä joskus työhistoriansa aikana kartuttaneelle henkilölle, olipa tämä jo eläkkeellä, KiEL:n mukaisessa työssä tai työstä eronnut, mutta ei vielä eläkkeellä. Laskenta on tehty ns. prospektiivisella menetelmällä eli laskettu jokaiselle henkilölle laskentahetkeen mennessä KiEL:n piirissä karttuneista eläkeoikeuksista pääoma-arvot diskonttaamalla tulevaisuudessa maksettavat eläkkeet laskentahetkeen. Laskennassa on käytetty TyEL-perusvakuutuksen kuolevuutta ja työkyvyttömyysalkavuuksia.

Diskonttauskorkona on käytetty 2,7 prosenttia, jonka on katsottu olevan tulevien ansio-
tasomuutosten ja eläkkeiden indeksikorotusten ylittävä reaalkorko.

Kevan tekemän eläke-ennusteen mukaan kirkon eläkevastuu vuoden 2018 lopussa on 4 688,4 milj. euroa (2017: 4 630,6 milj. euroa).

Eläkerahaston suuruus 31.12.2018 on 1 479,9 milj. euroa (2017: 1 542,2 milj. euroa), joten koko kirkon eläkevastuuvajaus on 31.12.2018 on 3 208,5 milj. euroa (3 088,4 milj. euroa).

Koko kirkon palkkasumma vuonna 2018 oli 497 714 106 euroa ja Kirkon eläkerahaston oma palkkasumma 375 756 euroa. Näin ollen Kirkon eläkerahaston laskennallinen osuus kattamattomasta eläkevastuusta on 2,56 milj. euroa.

Tilinpäätöksen laatimista koskevat periaatteet

Kirkon eläkerahasto on erityisellä lailla perustettu julkisoikeudellinen yhteisö. Kirkon eläkerahaston kirjanpidossa ja tilinpäätöksen laadinnassa noudatetaan hyvää kirjanpitolakia ja soveltuvin osin kirjanpitolakia.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Rahoitusomaisuusarvopaperit sekä pitkäaikaiset sijoitukset on arvostettu hankintameno-
noon tai sitä alempaan tilinpäätöspäivän markkinahintaan. Myyntivoittojen ja myyntitappioiden määrittelyssä on käytetty hankintahinta-arvona keskihintaa.

Kiinteistöomaisuuden arvostus

Kiinteistöomaisuus on arvostettu hankintameno- tai tätä alempaan käypään arvoon. Tilinpäätöksessä 2018 ei ole tehty kiinteistöihin kohdistuvia arvonalennuksia.

Johdannaissopimusten vastuut

Kirkon eläkerahasto käyttää johdannaisia sijoitussalkun valuuttariskin hallitsemiseen. Käytössä olevat valuuttajohdannaiset käsitellään suojaavina johdannaisina. Kaikkien suljettujen ja erääntyneiden johdannaisten tulokset on kirjattu täysimääräisesti tulosvaikutteisesti.

Tilinpäätöshetkellä avoimien johdannaissopimusten kohde-etuusarvot sekä käyvät arvot on esitetty alla. Sopimukset on arvostettu markkinoilta saatuun tilinpäätöspäivän käypään arvoon.

Eläkerahaston johdannaissopimusten vastuut

Suojaavat (Eur)	31.12.2018	31.12.2017	
<i>Valuuttaoptiot</i>			
Kohde-etuuden arvo	43 668 122,27	73 209 372,13	1)
Sopimusten käypä arvo	38 932,86	101 152,35	

1) Valuuttakurssina on käytetty Euroopan keskuspankin julkaisemaa vuoden viimeisen pankkipäivän (31.12.2018) EUR-USD kurssia 1,1450.

Henkilöstö

Kirkon eläkerahasto henkilöstön lukumäärä tilikaudella oli 4. Henkilöstön osalta ei tapahtunut muutoksia tilikauden aikana

Lähipiiriliiketoimet

Kirkon eläkerahastolla ei ollut tilikaudella 2018 lähipiiriin kuuluvien yhteisöjen välisiä liiketoimia.

Riskienhallinnan tavoitteet

Hyvä riskienhallintakäytäntö edellyttää riskien ja riskienhallintakeinojen määrittämistä, riskien allokointia ja hajauttamista sekä seuranta. Kirkon eläkerahasto laatii vuosittain riskienhallintasuunnitelman, jonka tarkoituksena on selvittää sijoitustoimintaan liittyvät riskit päätöksentekijöille, sijoitustoiminnan valvojille sekä muille sidosryhmille. Riskienhallintasuunnitelma täydentää vuosittain laadittavaa sijoitussuunnitelmaa.

Riskienhallintaprosessi on yleensä monimuotoinen ja sijoitusriskit ovat usein päällekkäisiä. Sijoitusriskienhallinnan kannalta on tärkeää, että käytössä ovat ammattimaiset riskienhallinnan ohjeet ja sijoitustoiminnasta vastaa ammattitaitoinen henkilöstö. Lisäksi on huolehdittava, että sisäisen valvonnan kontrollit ja limiitit ovat kunnossa.

Sijoitustoiminnan riskit

Merkittävimmät riskit kirkon eläkerahastolle liittyvät sijoitustoimintaan. Sijoitustoiminnan riskien hallinnalla tarkoitetaan lähinnä erilaisten markkina- ja vastapuoliriskien hallintaa. Kirkon eläkerahasto pyrkii hallitsemaan sijoitustoiminnan kokonaisriskitasoa ja epävarmuustekijöitä hajauttamalla sijoitusomaisuuttaan mahdollisimman laajasti maantieteellisen jakauman sekä eri omaisuusluokkien välillä. Lisäksi aikahajautus ja riittävä hajautus varainhoitajien kesken on tärkeää.

Korkoriski

Korkoriskillä tarkoitetaan korkotason muutoksesta johtuvaa lainojen markkina-arvon heilahtelua. Korkoriskin taso riippuu lainan korkoherkkyydestä, johon vaikuttaa laina-ajan pituus sekä kuponkikorko.

Osakeriski

Osakesijoituksien riski on osakemarkkinoiden tai yksittäisen yrityksen markkina-arvon heilahtelusta johtuva riski.

Luottoriski

Luottoriskillä tarkoitetaan tilannetta, jolloin vastapuoli ei pysty vastaamaan antamistaan sitoumuksista, johtuen esimerkiksi transaktioiden ketjuuntumisesta tai vastapuolen konkurssista. Vastapuolia on hyvin erilaisia, samoin on olemassa eri keinoja luottoriskin hallitsemiseksi, esimerkkinä tehokas hajautus sekä vastapuolen luottoriskien seuraaminen. Luottoriski on myös lainan luottoriskimarginaalin muutoksesta tai luottokelpoisuuden heikentymisestä johtuva lainojen markkina-arvon heilahtelu.

Likviditeettiriski

Likviditeettiriskillä tarkoitetaan tilannetta, jolloin sijoittaja ei voi heti toteuttaa kauppaa tietyllä markkinalla markkinahintaan ilman merkittäviä hintaliikkeitä tai kustannusvaikutuksia. Likviditeettiä voidaan parantaa hajauttamalla sijoituksia eri markkinoille ja eri sijoituskohteisiin.

Valuuttakurssiriski

Valuuttakurssiriski syntyy, kun sijoitetaan muihin kuin euromääräisiin sijoitusinstrumentteihin.

ESG-riskit (Environment, Social, Governance)

Vastuullisessa sijoittamisessa sijoitusanalyysiin otetaan mukaan perinteisten taloudellisten mittareiden lisäksi ESG-tekijät. ESG-tekijät liitetään sijoitusanalyysiin sekä riskienhallinnan että tuoton näkökulmista. Kirkon eläkerahaston sijoitustoiminnassa ESG-riskejä seurataan sekä varainhoitajien että sijoituskohteiden tasolla.

Operatiiviset riskit

Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan, joko toiminnan yllättävien ulkoisten tapahtumien aiheuttaman tai sisäisten prosessien virheellisen toiminnan tuottamaa tappioriskiä, luottamuksen heikentymistä tai toiminnan jatkuvuuden vaarantumista. Operatiiviset riskit liittyvät yleensä prosesseihin ja menettelytapoihin, tietojärjestelmiin ja -turvallisuuteen, maineen hallintaan, väärinkäytösten mahdollisuuteen, ulkoistamiseen, sopimuksiin, omaisuuden vahingoittumiseen sekä henkilöstön osaamiseen.

Sijoitustoiminnan suurin operatiivinen riski on avainhenkilöstöriski. Koska sijoitustoimintaa hoitaa vain neljä henkilöä, voi yhdenkin henkilön vaihtuminen vaikeuttaa rahaston toimintaa huomattavasti. Henkilöstöriskejä minimoidaan varmistamalla pätevä ja motivoitunut henkilöstö. Henkilöstön odottamatonta vaihtumista varten työtehtävät ja työprosessit on dokumentoitu.

Sijoitusyksikön ja talousosaston tietojärjestelmistä vastaa Kirkkohallituksen tietohallintoyksikkö. Tietohallintoyksikkö huolehtii työvälineistä sekä järjestelmien riskienhallinnasta, kuten virustorjunnasta, tietoturvasta ja varmuuskopioiden tekemisestä.

Kirkon eläkerahaston salkkujärjestelmästä vastaa Suomen Sijoitustutkimus. Suomen Sijoitustutkimus toimii riskiä ottavasta toiminnosta riippumattomana riskien-valvontatoimintana ja toimittaa riskiraportit kuukausittain eläkerahaston johtokunnalle. Lisäksi Suomen Sijoitustutkimus toimittaa kuukausiraportoinnin yhteydessä riskiraportin, joka sisältää liikeyrityksen seurannan, allokatio-, riskikeskittymä- sekä luokittelurajoitteiden seurannan, riskitunnuslukuja ja skenaarioanalyysin.

Toimintojen ulkoistamiseen liittyy aina myös operatiivisia riskejä, joita ovat mm. toiminnan jatkuvuuteen liittyvät riskit, juridiset riskit ja tietoturvariskit. Näitä hallinnoidaan sopimuksin ja varmistamalla, että myös vastapuoli on varautunut toiminnallisiin riskeihin.

Arvopapereiden kirjanpitoarvojen ja markkina-arvojen erotus

Eläkerahasto (Eur)	31.12.2018	31.12.2017
Sijoitukset (pitkäaikaiset)		
Asunto- ja kiinteistöosakkeet		
Markkina-arvo	58 307 369	56 107 369
Kirjanpitoarvo	51 479 901	51 335 191
Erotus	6 827 468	4 772 178
Muut sijoitukset		
Markkina-arvo	311 783 678	266 549 775
Kirjanpitoarvo	298 078 908	240 198 352
Erotus	13 704 770	26 351 423
Rahoitusarvopaperit		
Osakesijoitukset		
Markkina-arvo	578 854 218	656 948 811
Kirjanpitoarvo	524 210 462	527 674 741
Erotus	54 643 756	129 274 070
Korkosijoitukset		
Markkina-arvo	415 868 102	440 210 424
Kirjanpitoarvo	393 262 674	390 297 832
Erotus	22 605 428	49 912 592
Yhdistelmäsijoitukset		
Markkina-arvo	31 058 572	26 745 987
Kirjanpitoarvo	31 058 572	24 949 179
Erotus	0	1 796 808
Rahamarkkinasijoitukset		
Markkina-arvo	63 681 825	73 972 570
Kirjanpitoarvo	63 681 825	73 867 070
Erotus	0	105 500

Saamiset ja velat

Ei pitkäaikaisia saamisia.

Lyhytaikaiset saamiset (Eur)	31.12.2018	31.12.2017
Myyntisaamiset	24 069,00	0,00
Muut saamiset	16 871 422,81	16 316 651,08
Siirtosaamiset	11 073 498,29	11 684 744,27
Yhteensä	27 968 990,10	28 001 395,35

Ei pitkäaikaisia velkoja

Lyhytaikaiset velat (Eur)	31.12.2018	31.12.2017
Saadut ennakot	162,29	0,00
Ostovelat	12 487,32	15 644,40
Muut velat	1 256 556,07	321 753,33
Siirtovelat	3 623 479,65	3 506 828,93
Yhteensä	4 892 685,33	3 844 226,66

Oman pääoman muutokset

Oma pääoma (Eur)	31.12.2018	31.12.2017
Peruspääoma (1.1.)	1 207 627 630,28	1 207 627 630,28
Edellisten tilikausien ylijäämä (1.1.)	146 674 553,83	72 697 546,16
Tilikauden yli-/alijäämä	56 697 326,71	73 977 007,67
Oma pääoma yhteensä (31.12.)	1 410 999 510,82	1 354 302 184,11

Omistukset muissa yrityksissä

KER omistaa seuraavista yrityksistä yhden viidesosan tai sitä suuremman omistusosuuden. Luvut ovat vuoden 2017 lukuja.

Nimi	Kotipaikka	Omis- tus	Oma pääoma (Eur)	Tulos, Eur
Kiinteistö Oy Espoon Asemaraitti	Espoo	79,3 %	7 162 144,41	26,93
Kiinteistö Oy Espoo Asemakulma	Espoo	100,0 %	7 193 364,45	7 718,27
Kamreerintien Pysäköintitalo	Espoo	29,5 %	1 303 911,09	1,28
Kiinteistö Oy Helsingin Fabriikki	Helsinki	100,0 %	5 418 111,26	9 565,97
Kiinteistö Oy Pohjoinen Hesperiankatu 17	Helsinki	40,0 %	30 216 865,48	-102 808,59
Kiinteistö Oy Helsingin Eteläranta 8	Helsinki	32,7 %	21 786 399,09	0,00
Kiinteistö Oy Keinusaaren Toimistotalo 1	Hämeen- linna	50,0 %	16 061 825,38	0,88

Omaisuuusluettelo 31.12.2018

KIRKON ELÄKERAHASTON OMISTUKSET 31.12.2018	% salkusta 100%	Markkina-arvo, Eur 1 459 553 764	Kirjanpito-arvo, Eur 1 361 772 343
Kotimaiset noteeratut osakkeet			
Amer Sports A Oyj	0,21 %	3 069 600	1 857 764
Asiakastieto Group Oyj	0,10 %	1 472 654	911 420
Cargotec Oyj	0,13 %	1 843 680	1 843 680
Caverion Oyj	0,08 %	1 170 700	1 170 700
Consti yhtiöt Oyj	0,04 %	654 154	654 154
Cramo Oyj	0,08 %	1 171 220	1 171 220
Detection Technology Oyj	0,05 %	722 719	708 907
DNA Oyj	0,20 %	2 903 600	2 415 538
Glaston Oyj	0,08 %	1 189 421	1 189 421
Gofore Oyj	0,05 %	676 000	590 173
Huhtamäki Oyj	0,04 %	541 400	541 400
Konecranes Oyj	0,16 %	2 269 540	2 269 540
Kotipizza Group Oyj	0,14 %	1 983 600	901 241
Lehto Group Oyj	0,02 %	331 500	331 500
Metsä Board B Oyj	0,13 %	1 942 205	1 689 894
Oriola-KD B Oyj	0,06 %	824 678	824 678
Outokumpu Oyj	0,06 %	862 650	862 650
Ponsse Oyj	0,06 %	816 750	816 750
QT Group Oyj	0,06 %	845 300	845 300
Revenio Group Oyj	0,12 %	1 758 400	332 369
Sanoma Oyj	0,10 %	1 484 875	1 484 875
Talenom Oyj	0,13 %	1 924 050	1 259 965
Terveystalo Oyj	0,11 %	1 605 000	1 605 000
Tieto Oyj	0,10 %	1 461 960	1 461 960
Tokmanni Group Oyj	0,11 %	1 565 240	1 565 240
Valmet Oyj	0,18 %	2 620 700	1 666 222
Verkkokauppa.com Oyj	0,05 %	668 300	668 300
VMP Oyj	0,01 %	147 600	147 600
Asiakastieto Group Oyj	0,24 %	3 500 777	2 474 386
Cramo Oyj	0,14 %	2 014 200	2 014 200
Elisa Oyj	0,27 %	3 973 094	3 224 892
Fiskars Oyj	0,07 %	1 060 215	1 060 215
Fortum Oyj	0,34 %	4 980 401	4 497 039
Huhtamäki Oyj	0,24 %	3 455 756	3 455 756
Kone Oyj B	0,31 %	4 517 732	3 238 070
Konecranes Oyj A	0,16 %	2 375 100	2 375 100
Lassila & Tikanoja Oyj	0,29 %	4 212 796	4 212 796
Nokia Oyj	0,44 %	6 477 569	5 384 605
Nordea Bank AB	0,34 %	5 013 988	5 013 988
Orion Oyj B	0,25 %	3 633 600	3 263 412
Sampo Oyj A	0,69 %	10 088 579	8 369 174
Telia AB	0,39 %	5 706 400	5 457 145
Tieto Oyj	0,24 %	3 506 770	3 461 754
Tokmanni Group	0,20 %	2 932 728	2 932 728
UPM-Kymmene Oyj	0,46 %	6 704 716	4 640 354
Wärtsilä Oyj	0,35 %	5 112 707	4 132 619

KIRKON ELÄKERAHASTON OMISTUKSET 31.12.2018	% salkusta 100%	Markkina-arvo, Eur	Kirjanpito-arvo, Eur
Ulkomaiset noteeratut osakkeet			
ABN AMRO Group NV	0,09 %	1 283 750	1 283 750
Adecco SA	0,06 %	856 218	856 218
Alstria Office REIT-AG	0,10 %	1 524 939	1 258 025
Amadeus IT Holding SA	0,09 %	1 248 619	478 757
APERAM	0,06 %	852 850	852 850
Aviva PLC	0,08 %	1 203 907	1 203 907
Baloise Holding AG	0,10 %	1 466 383	1 466 383
Beiersdorf AG	0,12 %	1 686 460	1 686 460
Bunzl PLC	0,10 %	1 397 757	1 294 102
Cap Gemini Sa	0,09 %	1 302 000	1 179 761
Cellnex Telecom SAU	0,09 %	1 343 400	994 273
Cerved Group SpA	0,07 %	1 001 700	1 001 700
Coca-Cola European Partners PLC	0,12 %	1 778 608	1 484 367
Compass Group PLC	0,12 %	1 741 815	1 330 274
Coloplast A/S	0,10 %	1 458 476	1 198 664
Fresenius Medical Care AG	0,10 %	1 416 000	1 416 000
Gjensidige Forsikring ASA	0,07 %	1 022 317	1 022 317
IMCD Group NV	0,07 %	1 064 000	438 278
Infineon Technologies AG	0,08 %	1 163 455	1 163 455
Intertek Group PLC	0,09 %	1 343 268	1 265 517
Ipsen SA	0,09 %	1 331 630	1 246 694
Johnson Matthey PLC	0,08 %	1 121 750	1 121 750
Julius Baer Group Ltd	0,07 %	963 435	963 435
Dorma+Kaba Holding AG	0,08 %	1 226 534	1 226 534
Kerry Group PLC	0,09 %	1 384 000	1 252 019
KION Group AG	0,08 %	1 202 451	1 130 397
KONINKLIJKE KPN NV	0,08 %	1 126 400	1 126 400
Legrand SA	0,09 %	1 380 400	1 380 400
Natixis	0,08 %	1 235 700	1 235 700
Novo-Nordisk A/S B	0,07 %	997 429	997 429
Novozymes A/S B	0,10 %	1 402 547	1 255 925
Severin Trent PLC	0,07 %	1 091 392	1 091 392
Smurfit Kappa Group PLC	0,08 %	1 156 022	1 095 841
Telenet Group Holding NV	0,08 %	1 185 520	1 185 520
Temenos Group Ag	0,08 %	1 161 731	843 080
Victrex PLC	0,06 %	891 486	891 486
Osakerahastot			
Evli Osakefaktori Eurooppa B	1,19 %	17 297 066	17 297 066
Nordea North American Enhanced Fund growth	2,23 %	32 593 282	32 593 282
Nordea 1 Emerging Stars Equity Fund BI EUR	2,45 %	35 723 194	32 335 870
Nordea 1 European Stars Equity Fund BI EUR	0,62 %	9 078 723	9 078 723
Danske Invest Kestävä Arvo Osake K	2,47 %	36 123 800	13 052 574
BlackRock Pacific ex. Japan Index	0,65 %	9 418 387	8 000 000
Lazard Pan-European Small Cap AP Dist EUR	0,86 %	12 531 131	12 531 131
Hermes US SMID Equity Fund F USD Acc	0,73 %	10 632 748	10 126 112
SEB US All Cap Class C USD	1,08 %	15 768 908	15 500 751
Hermes Global Emerging Markets F EUR Acc	3,63 %	52 937 015	52 937 015
LähiTapiola Hyvinvointi A	0,82 %	11 921 987	10 724 898
Nomura IE-Japan Strategic Value I	1,22 %	17 790 542	13 889 823
Generation IM Asia Fund C 3	0,99 %	14 450 107	14 450 107
Handelsbanken Eurooppa Indeksi (A1 EUR)	1,62 %	23 590 346	23 590 346
Handelsbanken Global Index Criteria (AI EUR)	1,72 %	25 099 695	25 099 695
Handelsbanken Kehittyvät Markkinat Indeksi (A1 EUR)	2,17 %	31 692 197	31 692 197
Handelsbanken USA Indeksi (A1 EUR)	4,07 %	59 396 116	59 396 116

KIRKON ELÄKERAHASTON OMISTUKSET 31.12.2018	% salkusta 100%	Markkina-arvo, Eur	Kirjanpito-arvo, Eur
Korkorahastot ja talletukset			
Evli Lyhyt Yrityslaina B	4,58 %	66 845 738	65 649 901
Evli Valtionobligaatio IB	0,70 %	10 165 842	7 855 004
Nordea 1 European High Yield Bond Fund BI EUR	1,54 %	22 473 897	17 034 436
Parvest Convertible Bond World I RH Eur	1,82 %	26 631 932	25 673 781
Danske Invest Emerging Markets Debt K	0,68 %	9 968 639	9 235 304
Danske Invest Yhteisökorko K	2,40 %	34 982 695	34 982 695
Danske SICAV European Corp. Sust. Bond I	1,72 %	25 162 476	25 162 476
SEB Euro Bond B	1,37 %	20 014 609	20 014 609
SEB Danish Mortgage Bond Fund IC EUR	2,07 %	30 178 220	30 000 000
SKY Harbor US Short Duration HY F EUR Hedged Acc	0,67 %	9 719 089	9 395 545
Nomura Funds US High Yield Bond I EUR Hedged	1,32 %	19 246 211	17 451 257
Schroder ISF Global Sust Conv Bond C Acc	0,34 %	4 894 650	4 894 650
LähiTapiola Yrityskorko A	1,75 %	25 470 142	21 350 342
Aktia Corporate Bond + D	2,05 %	29 956 685	28 436 268
Barings European Loan (A) Acc Eur	2,15 %	31 338 574	30 000 000
Aktia Emerging Market Bond + D	0,89 %	12 930 759	10 889 244
Aktia Emerging Market Local Curr Bond + D	0,75 %	10 910 547	10 259 765
Aktia Emerging Market Local Curr Frontier Bond + D	1,71 %	24 977 396	24 977 396
Talletus	0,69 %	10 002 722	10 002 722
Talletus	0,69 %	10 007 611	10 007 611
Talletus	0,69 %	10 004 722	10 004 722
Talletus	0,69 %	10 002 944	10 002 944
Avistatili	0,62 %	9 049 759	9 049 759
Vaihtoehtoiset sijoitukset			
AIM Credit Strategies	0,71 %	10 431 111	10 000 000
OP Henkivakuutus Oy	0,66 %	9 677 515	9 237 150
CCF PE KY	2,04 %	29 778 538	27 376 210
BF Private Credit Feeder I KY	0,02 %	258 552	258 552
CCF PE II KY	16,27 %	237 483 230	228 156 498
Mandatum Life	1,65 %	24 154 732	23 050 497
R2 Crystal A	1,46 %	21 357 520	21 357 520
Hermes Absolute Return Credit Fund Eur Hdg	0,66 %	9 701 052	9 701 052
SEB Microfinance Fund II	0,34 %	4 975 500	4 975 500
SEB Microfinance Fund IV	0,66 %	9 638 566	9 638 566
Kiinteistö Pohj.Hesperiankatu 17	1,51 %	22 000 000	13 220 137
Kiinteistö Eteläranta 8	0,94 %	13 739 519	13 739 519
Kiinteistö Keinusaari	0,58 %	8 450 000	9 495 451
Kiinteistö Fabriikki	0,36 %	5 300 000	5 479 677
Kiinteistö Asemakulma	0,33 %	4 852 850	5 283 431
Kiinteistö Asemaraitti	0,27 %	3 965 000	4 261 687

Luettelo kirjanpidosta ja aineistosta

Varsinaiset kirjanpitokirjat

Tilinpäätös ja toimintakertomus
Päiväkirja
Pääkirja
Tuloslaskelma
Tase

Apukirjat

Kassakirjanpito
Ostoreskontra
Laskutus ja myyntireskontra
Eläkemaksukirjanpito
Vuokra- ja vastikekirjanpito
Palkkakirjanpito
Matkalaskukirjanpito

Tositelajit

Nro-sarja Tositelaji

Kassa- ja muistiotositteet

1	AB	Kirjanpitotosite – peruutus/kuittaus
1	SA	Kipan muistiotosite
1	SK	Seurakunnan muistiotosite
1	SR	Sijoituskirjanpidon muistiotosite
1	SZ	Muistion peruutus
1	TO	Tiliote
1	ZM	Kirjanpitotosite - M2 matkalaskuohjelmasta kirjanpitoliittymä

Myyntilaskut

18	DA	Asiakastosite
18	DG	Asiakkaat – hyvitys
14	DZ	Asiakkaat – maksu
9	RV	Laskun siirto

Ostolaskut

19	KA	Toimittajatosite
19	KG	Toimittajat – hyvitys
19	KR	Toimittajat – lasku
15	KZ	Toimittajat – maksu
19	TM	Matkalasku ostoreskontra

Palkat

1	PA	Palkkatosite
1	PV	Lomapalkkavaraus

Käytetyt tositenumerot

Numerosarjan tila

90000000	99999999	90001673
1000000	1999999	1002297
14000000	14999999	14001687
15000000	15999999	15000262
19000000	19999999	19000335

Toimintakertomuksen sekä tilinpäätöksen 31.12.2018 allekirjoitukset

Helsingissä 26. helmikuuta 2019

Kirkon eläkerahasto

Tapio Luoma

Elina Kempainen

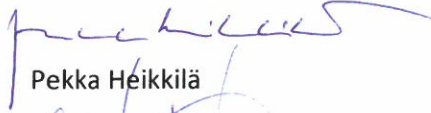
Risto Rasimus

Pirjo Sariola

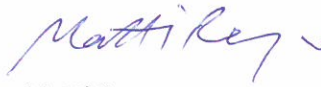
Vuokko Vänskä

Pekka Heikkilä

Matti Ketonen

Matti Repo

Heikki Sorvari

Leena Rantanen

Tarja Kantola

Simo Peura

Kalervo Salo

Åsa A. Westerlund

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Helsingissä 9. maaliskuuta 2019

KPMG Oy Ab

Jorma Nurkkala
KHT, JHT

Tilintarkastuskertomus

Kirkolliskokoukselle

Tilinpäätöksen tilintarkastus

Lausunto

Olemme tilintarkastaneet Kirkon eläkerahaston (y-tunnus 2721508-7) hallinnon, kirjanpidon ja tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2018. Tilinpäätös sisältää taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös on laadittu tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti sekä antaa oikeat ja riittävät tiedot tilikauden toiminnasta, taloudesta, taloudellisesta kehityksestä ja taloudellisista vastuista Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti.

Kirkon eläkerahaston eläkkeiden laskenta ja maksanta sekä eläkemaksujen kerääminen ja tilittäminen on vuoden 2012 alusta alkaen lailla siirretty KEVAN tehtäväksi. Tarkastuksemme ei kata KEVAN toimesta hoidettuja eläkkeiden laskentaan ja maksatukseen sekä eläkemaksutuottojen keräämiseen ja tilittämiseen liittyviä tehtäviä.

Lausuntomme ei näin ollen kata KEVAN toimesta hoidettujen eläkkeiden laskentaan ja maksatukseen sekä eläkemaksutuottojen keräämiseen ja tilittämiseen liittyviä tehtäviä.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiamme kuvataan tarkemmin kohdassa *Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa*. Olemme riippumattomia eläkerahastosta niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme. Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen velvollisuudet

Kirkkohallitus vastaa tilinpäätöksen laatimisesta siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan Kirkkolain säännösten mukaisesti sekä soveltuvien osin Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Kirkkohallitus vastaa myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka se katsoo tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä.

Kirkkohallitus on tilinpäätöstä laatiessaan velvollinen arvioimaan eläkerahaston kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuvissa tapauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos eläkerahasto aiotaan purkaa tai sen toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntomme. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- Tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisuuden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä

johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.

- Muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon eläkerahaston sisäisen valvonnan tehokkuudesta.
- Arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpöytäkirjojen arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- Teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aihetta epäillä eläkerahaston kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomukssamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntomme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei eläkerahasto pysty jatkamaan toimintaansa.
- Arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.

Kommunikoimme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnitellusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Muut raportointivelvoitteet

Muu informaatio

Kirkkohallitus vastaa muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomukseen sisältyvän informaation. Tilinpäätöstä koskeva lausuntomme ei kata muuta informaatiota.

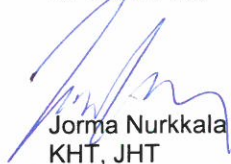
Velvollisuutenamme on lukea toimintakertomukseen sisältyvä informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko toimintakertomukseen sisältyvä informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suoritettaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntomme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme suorittamamme työn perusteella johtopäätöksen, että toimintakertomukseen sisältyvässä informaatiossa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Helsingissä 19. maaliskuuta 2019

KPMG OY AB

Jorma Nurkkala
KHT, JHT

Sijoitustoiminnan tuotto 2018: -2,6 %

Sijoitustoiminnan tuotto 1991–2018: + 7,8 % p.a.

Kirkon eläkerahaston koko 31.12.2018: 1 479 937 797 €

TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 2018

KIRKON ELÄKERAHASTON JOHTOKUNTA

Kirkon eläkerahasto (KER) eriytettiin 1.1.2016 kirkon keskusrahastosta ja se toimii itsenäisenä julkisoikeudellisenä oikeushenkilönä.

1 Kirkon eläkerahaston johtokunnan kokoonpano ja tehtävät

Kirkkojärjestyksen 22 luvun 6 §:n mukaan kirkon eläkerahaston varojen sijoittamista varten on kirkkohallituksen toimikaudekseen asettama kirkon eläkerahaston johtokunta. Kirkon eläkerahaston johtokunta valittiin kirkkohallituksen täysistunnon kokouksessa 7.6.2016. Johtokunnan puheenjohtajaksi valittiin toimitusjohtaja Pasi Strömberg (varajäsen toimitusjohtaja Timo Toropainen). Johtokunnan muut jäsenet ovat; toiminnanjohtaja Jussi Junni (varajäsen neuvottelupäällikkö Anne Kaitainen), seurakuntayhtymän johtaja Juha Tuohimäki (varajäsen hallintojohtaja Risto Hämäläinen), hallituksen puheenjohtaja Tiina Heino (varajäsen lakimies Pekka Pietinen), kiinteistöjohtaja Seppo Kosola (varajäsen työmarkkinalakimies Timo von Boehm), johtaja Hanna Hiidenpalo (varajäsen toimitusjohtaja Hannu Hokka), yksikönpäällikkö Tomi Viia (varajäsen lakimiesasessori Tuomas Hemminki), professori Jarmo Leppiniemi (varamies puheenjohtaja Tarja Kantola) ja lakimies Keijo Karhumaa (varajäsen johtava työmarkkinalakimies Jonna Voima). Johtokunnan varapuheenjohtajana toimii toiminnanjohtaja Jussi Junni ja sihteerinä sijoitusjohtaja Ira van der Pals. Johtokunnan toimikausi päättyy 31.5.2020.

Johtokunnan tehtävät on määritelty kirkkojärjestyksen 22 luvun 6 §:ssä. Tämän lisäksi kirkon eläkerahaston johtokunnan toimintaa ohjaa johtosääntö, jonka Kirkkohallitus on vahvistanut 18.4.2017.

Johtokunnan tehtävänä on

- 1) päättää sijoitustoiminnassa käytettävistä sijoitusmuodoista ja niissä sovellettavista periaatteista
- 2) päättää sijoitusten jakautumisesta eri sijoitusmuotoihin ja niiden tuottotavoitteista
- 3) päättää sijoitusten riskienhallinnassa noudatettavista periaatteista
- 4) hyväksyä vuosittain kirkon eläkerahaston varojen sijoitussuunnitelma
- 5) päättää omaisuudenhoitajista ja näiden kanssa laadittavista sopimuksista
- 6) päättää niistä sijoitussuunnitelmassa määritellyistä yksittäisistä sijoituksista, jotka on määrätty johtokunnan tehtäväksi
- 7) huolehtia sijoitustoiminnan kokonaisuuden valvonnasta.

Eläkerahaston sijoitustoimintaa valvovat Finanssivalvonta, keskusrahaston tilintarkastajat sekä keskusrahaston sisäiset tarkastajat. Lisäksi Suomen Sijoitustutkimukselle on ulkoistettu limiittivalvontatehtäviä.

Vuoden 2018 aikana pidettiin kahdeksan johtokunnan kokousta. Johtokunnan kokousten varsinaisten jäsenten läsnäoloprosentti oli 81 % (81 % vuonna 2017).

2 Kirkon eläkerahaston sijoitustoiminta vuonna 2018

Kirkon eläkerahastolle vuosi 2018 oli haastava ja salkun tuotto jäi negatiiviseksi. Vuoden 2018 sijoitustoiminnan nettotulos käyvin arvoin oli -2,6 %. ¹ Salkun reaalityttö -4 % jäi selvästi alle sijoitus suunnitelmassa asetetun 3,5 prosentin reaalityttö tavoitteen. Salkun volatiliiteetti alitti asetetun 9,5 % riskitason, ollen 4,8 %. Eläkerahaston pitkän aikavälin nettotyttö (1991–2018) pysyi kuitenkin edelleen hyvänä, ollen vuoden lopussa 7,8 % p.a.

Vuosi 2018 jäi sijoitusmarkkinoiden näkökulmasta heikoksi, erittäin hyvästä alusta huolimatta. Pelko talouskasvun ajautumisesta taantumaan, rahapolitiikan kiristytessä ja kauppasodan lisätessä epävarmuutta, käänsi kehityksen alamäkeen. Kehittyvät markkinat kääntyivät ensin, jonka jälkeen Eurooppa seurasi perässä. Yhdysvaltain osakemarkkinoiden taipumisen myötä kaikki päämarkkinat jäivät negatiiviseksi ja muissakin likvideissä omaisuuslajeissa kehitys oli heikkoa. Vaihtoehtoiset sijoitusluokat tarjosivat edelleen hyviä tuottoja sijoittajille.

Poliittisella rintamalla vuosi 2018 oli erittäin haasteellinen. Italian parlamenttivaalien tulos hermostutti markkinoita huhti-toukokuussa. Italian uusi populistihallitus esitteli merkittävästi alijäämäisen ja EU:n taloudenpito-ohjeiden vastaisen budjetin, mikä näkyi erityisesti euroalueen osake- ja korkomarkkinoilla. Euroopassa poliittista epävarmuutta lisäsi huoli heikosti etenevistä Brexit-neuvotteluista. Lähes koko vuotta värittänyt tullikiista paheni kesäkuussa, kun Yhdysvallat ilmoitti merkittävistä tullikorotuksista Kiinan tuonnille. Heinäkuussa tullikorotukset ja Kiinan vastakorotukset laajenivat ja markkinoilla alettiin pelätä talouskasvun selvää hidastumista mahdollisen kauppasodan myötä. Yhdysvaltain hallinnon ongelmat eivät myöskään ole olleet omiaan markkinoiden tunnelman tukemisessa. Meksikon muuriin liittyvä budjettikiista, joka johti hallinnon osittaiseen sulkemiseen, oli yksi osa epävarmuutta lisäävästä kehityksestä. Tämä lisäksi Trumpin ympäriltä kaikkoavien avustajien ja virkamiesten suuri määrä herätti laajaa hämmennystä vuonna 2018.

Asteittain kiristytävä rahapolitiikka oli yksi markkinoiden kohtaamista haasteista vuoden 2018 aikana. Yhdysvaltain keskuspankki on jatkanut korkojen nostamista sekä taseen pienentämistä. Samaan aikaan Euroopan keskuspankki on lopettanut arvopaperiostonsa ja näin rahapolitiikasta on vuoden 2018 aikana tullut vastavoima kasville. Vaikka muutos ei missään määrin ole ollut yllätys, on kasvun hidastuminen lisännyt hermostuneisuutta markkinoilla. Valuuttamarkkinoilla Yhdysvaltain kiristytävä rahapolitiikka on näkynyt dollarin vahvistumisena euroa vastaan.

Sijoitustuotot olivat vuonna 2018 pääasiassa negatiivisia ja erot eri omaisuusluokkien ja maantieteellisten alueiden välillä melko suuria. Globaalien osakemarkkinoiden tuotto jäi selvästi negatiiviseksi, kun myös Yhdysvaltain osakkeet kääntyivät laskuun loppuvuonna. Osakemarkkinoilla parasta tuottoa tarjosi loppuvuoden laskusta huolimatta Yhdysvallat, jonka euromääräinen tuotto jäi lähelle nollaa. Kehittyvien markkinoiden ja Euroopan tuotot jäivät noin 10 % negatiivisiksi. Suomen osakemarkkina oli linjassa maailman osakkeiden kanssa kurssien laskettua noin 4 prosenttia.

Korkomarkkinoilla tuotot jäivät ennako-odotusten mukaisesti erittäin mataliksi tai negatiivisiksi. Valtionlainoissa tuotto kääntyi hieman positiiviselle puolelle, kun korot kääntyivät uudestaan laskuun vuoden loppupuolella. Yrityslainojen tuotto oli riskilisien levenemisen myötä negatiivinen. Kehittyvien talouksien lainat olivat myös tuotoltaan negatiivisia, vaikka tilanne parani loppuvuotta kohden.

¹ Kirkon eläkerahasto on ulkoistanut sijoitusten tuotonlaskennan Suomen Sijoitustutkimus Oy:lle. Ensimmäinen tuotonlaskentatapa on TWR (Time-Weighted Rate of Return).

Eläkerahaston tuottolukuja vuosille 2018 ja 2017 on esitetty seuraavassa taulukossa²:

Eläkerahaston tuottoluvut	2017	2018
Eläkerahaston tuotto	9,0 %	-2,6 %
Eläkerahaston vertailuindeksi	8,2 %	-1,2 %
Osakesijoitukset yhteensä	13,1 %	-8,8 %
Osakesijoitusten vertailuindeksi	11,9 %	-6,5 %
Korkosijoitukset yhteensä	3,9 %	-2,7 %
Korkosijoitusten vertailuindeksi	2,8 %	-2,2 %
Kiinteistösijoitukset	8,2 %	9,1 %
Pääomasijoitukset	17,3 %	14,8 %
Vaihtoehtoiset korkosijoitukset	2,7 %	3,7 %
Absoluuttisen tuoton sijoitukset	5,7 %	-2,0 %
Vaihtoehtoiset sijoitukset yhteensä	9,8 %	7,9 %
Yksittäisten vertailuindeksien tuottoja		
Rahamarkkina (3kk)	-0,3 %	-0,3 %
EMU valtionobligaatiot	0,4 %	1,0 %
Yrityslainat - Investment Grade	2,4 %	-1,1 %
Yrityslainat - High Yield	5,1 %	-4,2 %
Kehittyvät korkomarkkinat (EMD)	5,0 %	-5,1 %
Osakkeet maailma	7,6 %	-5,1 %
Osakkeet Eurooppa	10,3 %	-10,8 %
Osakkeet kehittyvät markkinat	20,7 %	-10,5 %
Osakkeet Pohjois-Amerikka	6,3 %	-1,3 %
Osakkeet Suomi	11,5 %	-3,9 %

2.3 Eläkerahaston allokaatio ja koko 31.12.2018

Omaisuuslaji	2018	osuus
Osakkeet	578 665 667	39,1 %
Suomi	117 794 624	8,0 %
Eurooppa	107 534 629	7,3 %
Pohjois-Amerikka	118 391 054	8,0 %
Kehittyvät markkina	134 590 948	9,1 %
Aasia	27 208 929	1,8 %
Globaali	73 145 483	4,9 %
Korkosijoitukset	490 038 545	33,1 %
Euroalueen valtio-obligaatiot	30 180 451	2,0 %
Yrityslainat (Investment Grade)	110 767 524	7,5 %
Yrityslainat (High Yield)	82 764 847	5,6 %
Kehittyvät markkinat	58 787 340	4,0 %
Vaihtovelkakirjalainat	31 526 432	2,1 %
Lyhyen koron sijoitukset	176 011 951	11,9 %
Vaihtoehtoiset sijoitukset	411 233 585	27,8 %
Yhteensä	1 479 937 797	100,00 %

² Tuotot on ilmoitettu euroissa

3 Vuoden 2018 aikana eläkerahaston johtokunnassa käsitellyt asiat

3.1 Sijoitussuunnitelma

Johtokunta hyväksyi joulukuussa 2018 sijoitussuunnitelman vuodelle 2019. Seuraavassa taulukossa on esitetty eläkerahaston omaisuusluokkakohtainen perusallokaatio vuodelle 2019. Omaisuusluokan muodostavat sijoitukset, jotka reagoivat yhdenmukaisesti talouden muutoksiin. Yhteisvaihtelu eri omaisuusluokkien välillä on vähäisempää kuin omaisuuslajin sijoitusten keskinäinen yhteisvaihtelu. Hajauttamalla sijoitukset eri omaisuusluokkiin rahaston kokonaisriski pienenee. Eläkerahaston käyttämät omaisuusluokat ovat korko-, osake- ja vaihtoehtoiset sijoitukset.

Eläkerahaston perusallokaatio vuodelle 2019

Omaisuusluokka	peruspaino	min	max
Korkosijoitukset	33 %	25 %	60 %
Osakesijoitukset	40 %	30 %	50 %
Vaihtoehtoiset sijoitukset	27 %	5 %	40 %
Yhteensä	100 %		

Rahaston pitkän aikavälin reaalitytötavoite on 3,5 %, riskitasolla 9,5 %. Tuotto-odotus perustuu omaisuusluokkien pidemmän aikavälin tulevaisuuden tuotto-odotuksiin. Esimerkiksi osakkeet ovat historiallisesti tuottaneet pitkiä korkosijoituksia enemmän, mutta samalla tuottojen vaihtelut ovat olleet suurempia kuin korkosijoituksilla. Sijoitustoiminnan tavoitteena on eläkevastuun kattamiseksi tapahtuva varojen kartuttaminen tuottavasti, turvaavasti ja vastuulliset näkökohdat huomioiden.

Sijoitussuunnitelma sisältää myös suunnitelman vastuullisen sijoittamisen osalta. Suunnitelmassa kerrotaan, kuinka vastuullista sijoittamista toteutetaan käytännössä eläkerahastossa. Suunnitelma on jäsennetty PRI:n vastuullisen sijoittamisen periaatteiden mukaisesti. Vastuullisen sijoitustoiminnan kehittämisessä, reagoivassa toiminnassa sekä vaikuttamisessa on käytetty vastuullisen sijoittamisen konsulttia, ISS-Ethix. Vastuullisesta sijoittamisesta on kerrottu enemmän erillisessä vastuullisen sijoittamisen toimintakertomuksessa.

3.2 Riskienhallintasuunnitelma

Johtokunta hyväksyi joulukuussa 2018 eläkerahastoa koskevan riskienhallintasuunnitelman vuodelle 2019. Riskienhallintasuunnitelman tarkoituksena on ohjata eläkerahaston sijoitustoiminnan riskienhallintaa. Riskienhallintasuunnitelmassa on lisäksi kuvattu sijoitustoiminnan organisaatio ja toimintatavat.

3.3 Muut johtokunnan käsittelemät asiat

Kertomusvuonna johtokunta käsittelee muun muassa seuraavia asioita:

Finanssivalvonnan vuosivalvontaraportti merkittiin johtokunnassa tiedoksi. Lisäksi johtokunnassa käsiteltiin Finanssivalvonnan sijoitustoiminnan kulukyselyn tuloksia. Kysely tehtiin kaikille suomalaisille lakisääteisille eläke-toimijoille.

Johtokunnan syysseminaari. Johtokunnalle järjestettiin seminaari, jossa käsiteltiin laajemmin kirkon eläkerahaston toimintaa ja toimintaympäristöä.

Vastuullisen sijoittamisen ohjeet. Johtokunta hyväksyi lokakuussa vastuullisen sijoittamisen ohjeiden päivityksen.

Salkkurakenteen muutokset. Kirkon eläkerahasto jatkoi vaihtoehtoisten sijoitusten omaisuusluokan kehittämistä. Vuoden 2018 aikana tehtiin kuusi uutta kiinteistösijoitussitoumusta, näistä kaksi oli lisäsijoituksia salkkuun jo oleviin kiinteistörahastoihin. Uusien kiinteistösijoitussitoumuksien arvo oli yhteensä 44 miljoonaa euroa. Uusia sitoumuksia vaihtoehtoisin korkosijoituksiin tehtiin yhteensä 30 miljoonaa euroa. Vuonna 2018 tehtiin kaksi uutta infrastruktuurisijoitusta, näiden sitoumuksien arvo oli yhteensä noin 25 miljoonaa euroa. Lisäksi vuoden 2018 aikana tehtiin neljä uutta pääomasijoitusta, joiden arvo oli yhteensä noin 14,8 miljoonaa euroa.

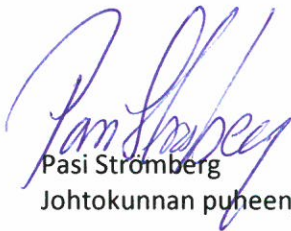
Korkosalkussa pääpaino vuonna 2018 oli yrityslainasijoitusten muutoksissa. Vähäriskisten yrityslainojen salkkuun haettiin hajautusta ja erilaista tuotto-profiilia valitsemalla salkkuun mukaan rahasto, joka sijoittaa asuntolainamarkkinaan. Korkeamman riskiluokan yritysrahastoissa luovuttiin yhdestä rahastosta omaisuusluokan painon vähentämisen myötä. Vaihtovelkakirjalainojen puolella salkkuun tuli uusi vastuullisen sijoittamisen kriteerit huomioiva rahasto. Idea uudesta rahastosta lähti Kirkon eläkerahaston toiveesta ja Schroders rakensi uuden rahastosarjan aiemman strategiansa rinnalle. Uusi rahasto kiinnittää erityishuomion sijoitusten vastuullisuuteen ja sulkee sijoitustoimintansa ulkopuolelle ydinvoiman, fossiiliset polttoaineet, geenimuunnellut organismit, tupakka-, alkoholi-, aikuisviihde-, uhkapeli- sekä ase-teollisuuden. Kehittyvien markkinoiden lainojen heikkoon tuottokehitykseen reagoitiin vuoden aikana vähentämällä omaisuusluokan painoa. Samalla käytössä olevien rahastojen määrää vähennettiin.

Osakesalkussa suurin muutos oli indeksivarainhoitajan vaihtuminen vuoden 2018 alussa. Uudet osakeindeksirahastot ottavat laajemmin huomioon vastuullisuusnäkökohdat sijoitustoiminnassaan. Valitut rahastot käyttävät vastuullisuusseulontaa, jossa sijoituksia ei tehdä yrityksiin, jotka rikkovat kansainvälisiä normeja ihmisoikeuksista, työoikeuksista, korruptiosta ja ympäristöstä. Lisäksi sijoituksia ei tehdä yrityksiin, jotka ovat mukana hiilikaivostoiminnassa, kivihiilen polttamisessa tai joilla on kytköksiä kiistanalaisten aseiden valmistukseen. Eläkerahasto kilpailutti eurooppalaisten osakkeiden täyden valtakirjan omaisuudenhoitosopimuksen syksyllä 2018. Kilpailutuksessa eläkerahasto kiinnitti erityistä huomiota omaisuudenhoitajien vastuullisen sijoittamisen käytäntöihin.

Vaikuttamistapaukset. Eläkerahasto osallistui vaikuttamiskeskusteluihin kaikkien hälyttävien normirikkomustapauksien kanssa vastuullisen sijoittamisen konsultin ISS-Ethixin palvelun kautta. Keskeisiä vaikuttamisteemoja olivat ihmisoikeusasiat, ympäristöasiat sekä työoikeuteen ja korruptioon liittyvät tapaukset. Lisäksi eläkerahasto osallistui aktiivisesti omistamiensa kotimaisten yhtiöiden yhtiökokouksiin ja yrityskeskusteluihin. Ennakoiva vaikuttamistoiminta yhteistyössä GES Internationalin kanssa jatkui kolmen vastuullisuusteeman osalta: verovastuullisuus, hiiliriski ja vesi. Vastuullisen sijoittamisen asioita käsiteltiin säännöllisesti johtokunnassa vuonna 2018.

Vastuullisen sijoittamisen työryhmän toiminta. Työryhmä kokoontui vuoden 2018 aikana kolme kertaa. Ryhmän tehtävänä on tukea kirkon eläkerahaston vastuullisen sijoittamisen kehittämistä. Työryhmään kuuluvat: Leena Rantanen (puheenjohtaja), Pasi Strömberg, Ira van der Pals, Ilkka Sipiläinen, Tiina Landau, Mika Leskinen, Hanna Silvola, Magdalena Lönnroth sekä Tuija Helenelund.

Eläkejärjestelmän rahoitusryhmän toiminta. Työryhmä kokoontui vuoden 2018 aikana kaksi kertaa. Työryhmän tehtävänä on seurata kirkon eläkerahaston riittävyyttä ja valmistella vuosittain esitys johtokunnalle seuraavana vuonna perittävän työnantajan eläkemaksun ja eläkerahastomaksun suuruudesta. Työryhmään kuuluvat: Leena Rantanen (puheenjohtaja), Pasi Strömberg, Ira van der Pals, Juha Tuohimäki, Ismo Heinström, Roman Goebel ja Eveliina Nyandoto.

Pasi Strömberg
Johtokunnan puheenjohtaja

Ira van der Pals
Johtokunnan sihteeri

VASTUULLISEN SIOITTAMISEN TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 2018 **KIRKON ELÄKERAHASTON JOHTOKUNTA**

Sisällys

1 Johdanto	2
2 Kirkon eläkerahaston ilmastomuutosstrategia	2
2.1. Osake- ja yrityslainasijoitusten hiilijalanjälki 2018	5
3 Vastuullinen sijoittaminen eri omaisuusluokissa	6
3.1. Eurooppalaisen ESG-mandaatin kilpailutus.....	6
3.2. Uusi ESG-sarjan vaihtovelkakirjalainarahasto	6
3.3. Vaihtoehtoiset sijoitukset mukana uudessa ESG-kyselyssä	7
4 Vaikuttamistoiminta 2018	7
4.1. Yhtiökokoukset	7
4.2. Vastuullisuusseulonta ja kansainväliset vaikuttamiskeskustelut	9
4.3. Teemavaikuttaminen.....	11
4.4. Sijoittaja-aloitteet ja foorumit.....	13
5 ESG-kyselyn tulokset.....	14
6 Vastuullisen sijoittamisen työryhmä	15

1 Johdanto

Kirkon eläkerahasto on sitoutunut vastuulliseen sijoittamiseen. Vastuullisen sijoittamisen avulla eläkerahasto varmistaa sijoituksilleen hyvän tuoton sekä sijoitusriskien tehokkaan hallinnan. Eläkerahasto ottaa kaikessa sijoitustoiminnassaan huomioon ESG-näkökohdat eli ympäristöön, yhteiskuntaan ja hyvään hallintotapaan liittyvät asiat.

Eläkerahaston kaikki osake- ja korkopuolen varainhoitajat ovat allekirjoittaneet PRI:n vastuullisen sijoittamisen periaatteet. Suuri osa vaihtoehtoisten sijoitusten varainhoitajista on myös allekirjoittajia. Tämä tarkoittaa, että eläkerahaston varainhoitajat ovat laajasti sitoutuneet huomiomaan ESG-näkökohdat sijoitusprosessissaan ja kehittämään vastuullisen sijoittamisen käytäntöjään. PRI-allekirjoittajana Kirkon eläkerahasto on tehnyt vastaavanlaisen sitoumuksen ja raportoi toimintansa edistymisestä vuosittain PRI:lle. Eläkerahaston vastuullinen sijoitustoiminta sai vuoden 2018 PRI-vertailussa erinomaisen arvion ja korkeimman arvostuksen A+ varainhoitajien arviointi-, valinta- ja seurantaprosessista.

Eläkerahasto päivitti vastuullisen sijoittamisen ohjeensa vuoden 2018 aikana. Päivityksen myötä ohjeet huomioivat paremmin eläkerahaston vuonna 2016 julkaistua ilmastonmuutosstrategiaa ja siihen liittyviä kriteerejä. Lisäksi päivitetty ohjeet avaavat eläkerahaston vastuullisen sijoittamisen raportointitapoja aiempaa tarkemmin.

Ilmastonmuutosstrategian toteuttaminen on jatkunut eläkerahaston toiminnassa vuonna 2018. Eläkerahasto on vaikuttamistoiminnan lisäksi hankkinut salkunhallintajärjestelmäänsä ESG-osion, josta saadaan osake- ja yrityslainarahastojen raportoimat hiili-intensiteettiluvut. Varainhoitajien ilmastonmuutostyöskentelyä seurataan yhä tarkemmin niin vuosittaisessa ESG-kyselyssä kuin kartoittamalla rahastojen sijoituksia fossiilisia polttoaineita hyödyntäviin yrityksiin.

Syksyn 2018 aikana eläkerahasto kilpailutti eurooppalaisen täyden valtakirjan ESG-osakemandaatin. Vaikuttamisen osalta eläkerahasto on jatkanut toimintaansa yrityskeskustelujen, yhtiökokousosallistumisten ja sijoittaja-aloitteiden muodossa.

2 Kirkon eläkerahaston ilmastonmuutosstrategia

Eläkerahasto haluaa osallistua ilmastonmuutostyöskentelyyn ja on tähän tarkoitukseen laatinut erillisen ilmastonmuutosstrategian. Eläkerahaston tavoitteena on johdonmukaisesti vähentää sijoitustoimintansa hiilijalanjälkeä yli ajan.

Eläkerahaston tärkeimmät työkalut ovat *ESG-analyysi* ja *vaikuttamistoiminta*, näitä voidaan käyttää kaikissa omaisuuslajeissa. Lisäksi *vihreät sijoitukset* ovat keskeisessä asemassa, koska ne ovat välttämättömiä uusien vähähiilisten ratkaisujen kehittämiseksi eri sektoreilla. *Hiilijalanjäljen laskennan* avulla eläkerahasto saa ajantasaisen kuvan sijoitustensa ilmastoriskeistä. *Poissulkevat kriteerit* fossiilisten polttoaineiden sijoituksissa vähentävät eläkerahaston hiiliriskiä suorissa osakesijoituksissa ja toimivat keskustelupohjana varainhoitajien kanssa. *Vähähiiliset indeksituotteet* ovat varteenotettavia vaihtoehtoja passiivisten osakesijoitusten puolella.

Seuraavassa taulukossa on tiivistetty eläkerahaston ilmastonmuutostyökalut ja siihen liittyvät mittarit ilmastonmuutostavoitteen toteuttamiseksi:

Työkalu	Keinot	Mittarit
A. ESG-analyysi	Eläkerahasto ✓ suosii ESG-analyysiin sitoutuneita varainhoitajia.	ESG-analyysia tekevien sijoitusrahastojen määrä. 2018: 87/94 kpl* 2017: 19/24 kpl 2016: 17/18 kpl
B. Vaikuttaminen	Eläkerahasto ✓ jatkaa työskentelyä CDP:n ja muiden sijoittaja-aloitteiden parissa ✓ kannustaa varainhoitajiaan huomioimaan ilmatoriskiä ja tukemaan siirtymistä vähähiiliseen talouteen ✓ osallistuu ilmastokeskusteluun muiden sijoittajien, yritysten, järjestöjen sekä viranomaisten kanssa.	Ilmastoaloitteiden ja keskustelujen määrä. 2018: 3 kpl (CDP, Montréal Carbon Pledge ja Climate Action 100+) 2017: 3 kpl 2016: 2 kpl
C. Vihreät sijoitukset	Eläkerahasto ✓ lisää hajautetusti vihreiden sijoitusten osuutta.	Vihreiden sijoitusten prosenttiosuus koko sijoitusvarallisuudesta. 2018: 2,2 % (metsä, vihreät obligaatiot, uusiutuva energia ja energiatehokkuus) 2017: 1,75 % 2016: 1 %
D. Hiilijalanjäljen laskenta	Eläkerahasto ✓ raportoi vuosittain hiilijalanjälkensä ja ilmasto-työskentelynsä edistymisestä ✓ kannustaa varainhoitajiaan laskemaan ja raportoimaan sijoitusrahastojen ja mandaattien hiilijalanjäljen.	Osake- ja yritysainasijoitusten hiili-intensiteetti vuositasonalla. 2018: osakkeet ja kaikki yritysainat (katso luku 2.1.) 2017: osakkeet ja IG-yritysainat 2016: osakkeet
E. Sijoituskohteiden poissulkeminen	Eläkerahasto ✓ ottaa käyttöön uudet kriteerit suorissa osake-mandaateissaan ✓ seuraa varainhoitajiensa käyttämiä kriteerejä vuosittaisen ESG-kyselyn avulla.	Poissuljetut yhtiöt mandaattisalkuissa. 2018: 2 kpl (Hunting Plc ja Galp) 2017: 2 kpl 2016: 1 kpl Poissulkevia hiilikriteerejä käyttävien sijoitusrahastojen määrä. 2018: 36/94 kpl* 2017: 12/24 kpl 2016: 6/18 kpl
F. Vähähiiliset osakeindeksi-tuotteet	Eläkerahasto ✓ seuraa vähähiilisten osakeindeksituotteiden ominaisuuksia ja hinnoittelua eri markkinoilla.	Tuotteiden prosenttiosuus passiivisista osakesijoituksista. 2018: 100 % 2017: 25 % 2016: 0 %

*Vuonna 2018 tarkastelussa oli mukana 94 rahastoa osake-, korko- ja vaihtoehtoisten sijoitusten puolelta. Vuoden 2017 tarkastelussa oli mukana osakepuolen kaikki 21 sijoitusrahastoa ja mandaattia sekä korkupuolen 3 yritysainaa (IG) – rahastoa. Vuonna 2016 tarkastelu tehtiin varainhoitajatasolla, jolloin mukana oli yhteensä 18 varainhoitajaa osake-, korko- ja muiden sijoitusten puolelta.

Yhteenveto vuoden 2018 tuloksista:

- A. Suurin osa eläkerahaston käyttämistä sijoitusrahastoista ilmoittaa tekevänsä ESG-analyysia. Tämä osuus on kasvanut vuoteen 2017 verrattuna, vertailussa on mukana myös vaihtoehtoiset sijoitukset.
- B. Eläkerahasto osallistuu kolmeen eri ilmastoaloitteeseen: CDP, Montréal Carbon Pledge ja uusimpana Climate Action 100+.
- C. Eläkerahaston vihreiden sijoitusten osuus on yli kaksi prosenttia salkun markkina-arvosta. Vihreisiin sijoituksiin lasketaan metsäsijoitukset, vihreät obligaatiot yrityslainarahastoissa sekä uusiutuvaan energiaan ja energiatehokkuuteen keskittyvät pääomarahastot. Vihreiden sijoitusten osuus on kaksinkertaistunut vuodesta 2016.
- D. Eläkerahasto on hankkinut salkunhallintajärjestelmäänsä ESG-osion, josta saadaan osake- ja yrityslainarahastojen raportoidut hiili-intensiteettiluvut. Tarkemmat tulokset esitellään seuraavassa luvussa.
- E. Eläkerahaston suorasta Eurooppa-osakemandaatista on suljettu pois kaksi öljysektorin yhtiötä (Hunting Plc ja Galp). Eläkerahaston salkussa on 36 sijoitusrahastoa, jotka sulkevat pois hiilikaivosyhtiöitä ja/tai muita fossiilisiin polttoaineisiin keskittyviä sijoituksia. Tämä määrä on merkittävä huomioiden, että uudessa vertailussa on mukana myös vaihtoehtoiset sijoitukset.
- F. Eläkerahasto on vuoden 2018 aikana kokonaisuudessaan vaihtanut yhteistyökumppania osakeindeksirahastojen puolella. Uudet osakeindeksirahastot eivät sijoita yrityksiin, jotka ovat mukana hiilikaivostoiminnassa tai kivihiilen polttamisessa.

Eläkerahaston varainhoitajat kehittävät jatkuvasti omaa ilmastomuutostyöskentelyään. Eläkerahasto seuraa varainhoitajiensa työskentelyä muun muassa vuosittaisen ESG-kyselyn avulla, sekä kartoittamalla rahastojen sijoituksia fossiilisia polttoaineita hyödyntäviin yrityksiin.

Eläkerahaston vuosittaisessa varainhoitajille suunnatussa *ESG-kyselyssä* kävi ilmi, että joka kolmannella rahastolla on ilmastomuutokseen liittyviä tavoitteita ja lisäksi kolmasosa rahastoista laskee sijoituskohteidensa kasvihuonekaasupäästöjen määrän. Lisäksi kaksi kolmesta rahastosta vastaa, että rahasto pyrkii vaikuttamaan sijoituskohteidensa ilmastomuutostyöskentelyyn. Valitettavasti kaikki rahastot eivät vielä osanneet antaa käytännön esimerkkejä tästä vaikuttamistoiminnasta.

Ulkopuolisen konsultin ISS-Ethixin tekemän seulonnan avulla eläkerahasto kartoittaa vuosittain myös *sijoitusrahastojensa omistuksia fossiilisia polttoaineita hyödyntävissä yrityksissä*. Kivihiileen perustuvaa kaivostoimintaa löytyy enää yhdestä rahastosta - moni rahastoyhtiö on jo päättänyt sulkea pois kyseisen toimialan yritykset. Energia- ja yleishyödyllisten toimialojen paino (4,2 % osake- ja korkosalkusta kesäkuussa 2018) on eläkerahaston salkussa alipainossa suhteessa globaaliin vertailuindeksiin (MSCI World/ACWI 9,5 %). Energiatoimialan painossa on mukana myös uusiutuvan energian parissa toimivia yrityksiä, mutta niiden osuutta ei toistaiseksi saada eriteltyä kokonaisluvusta.

2.1. Osake- ja yrityslainasijoitusten hiilijalanjälki 2018

Eläkerahasto osallistuu Montréal Carbon Pledge –aloitteeseen ja on sitoutunut raportoimaan sijoitustensa hiilijalanjäljen vuosittain. Hiilijalanjälki raportoidaan ensimmäistä kertaa osakesalkun lisäksi myös kaikista yrityslainarahastoista.

RAHASTOT	HIILI-INTENSITEETTI	
	LASKETTU	Päästöt tCO ₂ / \$M myynti
Suomalaiset osakkeet		
Varainhoitaja 1	89 %	279,2
Varainhoitaja 2	65 %	55,8
OMX Helsinki	92 %	377,6
Eurooppalaiset osakkeet		
Varainhoitaja 1	88 %	57,8
Varainhoitaja 2 (indeksirahasto)	100 %	137,5
Varainhoitaja 3	99 %	91,5
Varainhoitaja 4	100 %	127,3
Varainhoitaja 5	83 %	57,2
MSCI Europe		180,3
Pohjoisamerikkalaiset osakkeet		
Varainhoitaja 1 (indeksirahasto)	100 %	176,2
Varainhoitaja 2	100 %	154,3
Varainhoitaja 3	100 %	92,2
Varainhoitaja 4	96 %	311,2
MSCI North America		205,9
Kehittyvien markkinoiden osakkeet		
Varainhoitaja 1	89 %	58,9
Varainhoitaja 2	86 %	83,2
Varainhoitaja 3 (indeksirahasto)	88 %	318,7
Varainhoitaja 4	100 %	114,7
MSCI Emerging Markets		328,7
Aasialaiset osakkeet		
Varainhoitaja 1	95 %	139,4
Varainhoitaja 2	100 %	312,8
MSCI Pacific		194,6
Globaalit osakkeet		
Varainhoitaja 1	100 %	96,7
Varainhoitaja 2 (indeksirahasto)	100 %	81,4
Varainhoitaja 3	76 %	19,6
MSCI ACWI		213,4
Investment grade yrityslainat		
Varainhoitaja 2	95 %	106,5
Varainhoitaja 3	67 %	162,2
Varainhoitaja 4	90 %	133,4
High yield yrityslainat		
Varainhoitaja 1	79 %	375,1
Varainhoitaja 2	78 %	364,0
Varainhoitaja 3	-	-
Varainhoitaja 4	-	-
Vaihtovelkakirjalainarahastot		
Varainhoitaja 1	91 %	119,9
Rahamarkkinarahastot		
Varainhoitaja 1	80 %	98,0
Varainhoitaja 2	55 %	82,6

Eläkerahasto on kerännyt rahastojen hiilijalanjälkitietoja salkunhallintajärjestelmänsä uudesta ESG-raportista, joka perustuu MSCI ESG:n ylläpitämään tietokantaan. Kaikkien rahastojen tietoja ei vielä löydy salkunhallintajärjestelmästä, joten eläkerahasto keräsi nämä suoraan varainhoitajilta.

Hiilijalanjälkeä seurataan hiili-intensiteettiluvun muodossa (engl. weighted average carbon intensity). Luku indikoi rahaston sijoituskohteiden hiilidioksidipäästöt tonneissa, suhteessa miljoonan US-dollarin myyntiin (tCO₂e/\$M Sales). Luku huomioi sijoituskohteiden painot rahastossa ja on vertailukelpoinen osake- ja yrityslainarahastojen välillä. Lisäksi eläkerahasto seuraa rahaston raportointiastetta – mitä korkeampi sijoituskohteiden tietojen kattavuus, sitä tarkempi hiilijalanjälkiluku.

Hiilijalanjälki vaihtelee merkittävästi eri markkinoiden välillä, usein markkinan toimialarakenteesta johtuen. Käytännössä muutama toimiala vastaa sijoitussalkun hiilidioksidipäästöistä kohdemarkkinasta riippumatta, erityisesti yhdyskuntapalvelut, perusteollisuus- ja energiatoimiala. Pienimmät päästöt tulevat IT-, tietoliikenne- ja rahoitussektorilta.

Eläkerahaston ilmastomuutostyöskentelyssä yhteistyö varainhoitajien kanssa on keskeisessä asemassa, koska varainhoitajat vastaavat yritysanalyysistä ja osakevalinnasta eläkerahaston käyttämissä sijoitusrahastoissa. Hiilijalanjälkilaskennan tulosten pohjalta eläkerahasto jatkaa keskustelua ja seurantaa varainhoitajiensa kanssa.

3 Vastuullinen sijoittaminen eri omaisuusluokissa

Kirkon eläkerahasto ottaa vastuullisuusnäkökulmat huomioon kaikissa sijoituspäätöksissään. Vuoden 2018 aikana eläkerahastolla oli useita vastuulliseen sijoittamiseen keskittyviä projekteja niin osake-, korko- kuin vaihtoehtoisten sijoitusten puolella.

3.1. Eurooppalaisen ESG-mandaatin kilpailutus

Eläkerahasto kilpailutti eurooppalaisten osakkeiden täyden valtakirjan omaisuudenhoitosopimuksen syksyllä 2018. Kilpailutuksessa eläkerahasto kiinnitti erityistä huomiota omaisuudenhoitajien vastuullisen sijoittamisen käytäntöihin. Eläkerahasto valitsi LähiTapiola Varainhoidon jatkamaan ESG-mandaatin omaisuudenhoitajana. Merkittävin tekijä tarjousten vertailussa oli LähiTapiolan vastuullisen sijoittamisen osaaminen suhteessa muihin tarjoajiin. Lisäksi LähiTapiolan resurssit ja kokemus eurooppalaisten osakkeiden hoitamisesta vastaavat eläkerahaston tavoitteita erittäin hyvin.

Tässä julkisessa hankintakilpailutuksessa eläkerahasto hyödynsi ensimmäistä kertaa Impact Cubed -konsultin palveluita tarjoajien vastuullisen sijoittamisen vaikuttavuuden arvioimiseksi. Lisäksi eläkerahasto kävi läpi kaikkien tarjoajien PRI-arviointiraportit vuodelta 2018. Tavoitteena oli varmistaa, että tarjoajien omat kuvaukset ja prosessit ovat totuudenmukaisia ja johtavat sijoitusvalintoihin, joilla on merkitystä kestävä kehityksen kannalta.

3.2. Uusi ESG-sarjan vaihtovelkakirjalainarahasto

Korkosijoitusten puolella eläkerahasto keskittyi vuoden aikana erityisesti vaihtovelkakirjalainaomaisuusluokan vastuullisuuteen. Eläkerahasto oli mukana yhdessä OP Varainhoidon kanssa kehittämässä uutta ESG-sarjaa Schrodersin tarjoaman vaihtovelkakirjalainastrategian rinnalle. Uusi rahasto kiinnittää erityishuomion sijoitusten vastuullisuuteen ja sulkee sijoitustoimintansa ulkopuolelle

ydinvoiman, fossiiliset polttoaineet, geenimuunnellut organismit, tupakka-, alkoholi-, aikuisviihde-, uhkapeli- sekä aseoteollisuuden. Toimimalla uuden sarjan siemensijoittajana eläkerahasto pääsi vaikuttamaan rahaston ESG-kriteereiden muodostamiseen.

3.3. Vaihtoehtoiset sijoitukset mukana uudessa ESG-kyselyssä

Eläkerahaston vaihtoehtoiset sijoitukset olivat vuonna 2018 ensimmäistä kertaa mukana vuosittaisessa ESG-kyselyssä. Vaihtoehtoisten sijoitusten puolella kaikki rahastot eivät ole vielä PRI-allekirjoittajia. Kyseiset rahastot suhtautuvat kuitenkin positiivisesti PRI-periaatteiden allekirjoittamiseen tulevaisuudessa.

4 Vaikuttamistoiminta 2018

Vaikuttamistoiminnan avulla Kirkon eläkerahasto haluaa kantaa vastuunsa omistajana ja varmistaa sijoituskohteidensa kestävän arvonehityksen pidemmällä aikavälillä. Jotta tämä olisi mahdollista, sijoituskohteina olevien yritysten on toimittava pitkäjänteisesti ja hallittava riskit omistajien edun mukaisesti. Eläkerahaston lähtökohtana on keskustella yritysten kanssa toimintatapojen muuttamiseksi.

Eläkerahaston vaikuttamistoimintaan kuuluvat yhtiökokouksiin osallistuminen, sijoitussalkun vastuullisuusseulonta ja kansainväliset vaikuttamiskeskustelut, teemavaikuttaminen sekä sijoittaja-aloitteisiin osallistuminen.

4.1. Yhtiökokoukset

Keväällä 2018 eläkerahasto laajensi yhtiökokousosallistumistaan osallistumalla 36 kotimaisen pörssiyhtiön yhtiökokoukseen (34 osallistumista vuonna 2017). Lisäksi vuoden aikana osallistuttiin yhteen ylimääräiseen yhtiökokoukseen. Osallistuminen tapahtui yhdessä suorien suomalaisten osakemandaattien hoidosta vastaavien varainhoitajien, OP:n ja Evlin kanssa.

Listaus yhtiökokouksista, joihin Kirkon eläkerahaston edustaja on osallistunut sekä niissä mahdollisesti suoritetuista äänestyksistä:

26.2.2018	Kone Oyj	Ei äänestyksiä
8.3.2018	Wärtsilä Oyj	Ei äänestyksiä
8.3.2018	Amer Sports Oyj	Ei äänestyksiä
13.3.2018	Uponor Oyj	Ei äänestyksiä
14.3.2018	Fiskars Oyj	Ei äänestyksiä
14.3.2018	Tokmanni Group Corp.	Ei äänestyksiä
15.3.2018	Nordea Bank AB	Äänestys kohdista 16, 17, 19, 20a ja 20b. Hallitus valtuutettiin päättämään vaihtovelkakirjalainojen emittoinnista tarvittaessa samoin kuin omien osakkeiden ostamisesta. Fuusiosuunnitelma hyväksyttiin, jonka seurauksena kotipaikka vaihtuu Helsinkiin. Osakkaan esityslistan kohdassa 20 esittämät ehdotukset hylättiin.
15.3.2018	Ramirent Oyj	Ei äänestyksiä
15.3.2018	Lassila & Tikanoja Oyj	Ei äänestyksiä
16.3.2018	YIT Oyj	Ei äänestyksiä
19.3.2018	Oriola Oyj	Ei äänestyksiä

20.3.2018	Orion Oyj	Ei äänestyksiä
20.3.2018	Cargotec Oyj	Ei äänestyksiä
20.3.2018	Revenio Group Oyj	Ei äänestyksiä
21.3.2018	Valmet Oyj	Ei äänestyksiä
21.3.2018	Verkkokauppa.com Oyj	Ei äänestyksiä
22.3.2018	Asiakastieto Group Oyj	Ei äänestyksiä
22.3.2018	Tieto Oyj	Ei äänestyksiä
22.3.2018	Outokumpu Oyj	Ei äänestyksiä
22.3.2018	Sanoma Oyj	Ei äänestyksiä
22.3.2018	DNA Oyj	Ei äänestyksiä
26.3.2018	Caverion Oyj	Ei äänestyksiä
27.3.2018	Konecranes Oyj	Ei äänestyksiä
27.3.2018	Metsä Board Oyj	Ei äänestyksiä
28.3.2018	Fortum Oyj	Ei äänestyksiä
28.3.2018	Cramo Oyj	Ei äänestyksiä
4.4.2018	Consti Yhtiöt Oyj	Ei äänestyksiä
5.4.2018	Pihlajalinna Oyj	Äänestys esityslistan kohdista 11 ja 17. Kohdassa 11 hallitusten jäsenten lukumääräksi päätettiin 8. Kohdassa 17 hyväksyttiin ehdotus nimitystoimikunnan työjärjestyksen 2. kohdan toisen kappaleen muuttamisesta.
5.4.2018	UPM-Kymmene Oyj	Ei äänestyksiä
11.4.2018	Kesko Oyj	Ei äänestyksiä
11.4.2018	Silmäasema Oyj	Ei äänestyksiä
12.4.2018	Elisa Oyj	Ei äänestyksiä
19.4.2018	Sampo Oyj	Ei äänestyksiä
25.4.2018	Huhtamäki Oyj	Ei äänestyksiä
16.5.2018	Kotipizza Group Oyj	Ei äänestyksiä
25.5.2018	Asiakastieto Group Oyj (ylimääräinen yhtiökokous)	Ei äänestyksiä
30.5.2018	Nokia Oyj	Ei äänestyksiä

Kevään 2018 yhtiökokouksissa esitettiin monen yhtiön kohdalla hallituksen palkkioiden nostamista. Eläkerahasto pyysi lisätietoja ennen yhtiökokousta kuudelta yhtiöltä, jotka ilman tarkempia perusteluja ehdottivat palkkioiden nostamista yli 10 prosenttia. Eläkerahasto sai riittävät perustelut kaikilta yhtiöiltä ennen varsinaista yhtiökokousta.

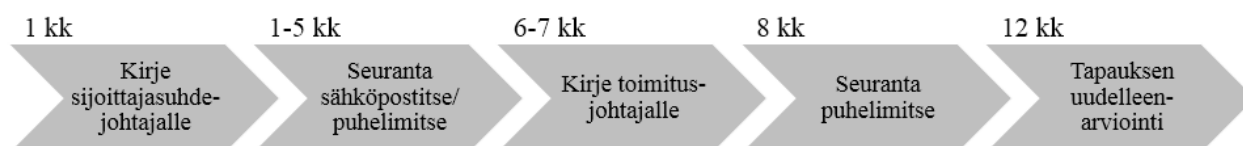
Eläkerahaston osakerahastojen puolella rahastoyhtiöt osallistuivat yhteensä satoihin yhtiökokouksiin ja äänestyksiin vuoden 2018 aikana. Eläkerahaston käyttämien osakeindeksirahastojen osalta osallistumisia oli seuraavasti:

USA-indeksi	74
Eurooppa-indeksi	50
Globaali-indeksi	35
Kehittyvät markkinat-indeksi	31

4.2. Vastuullisuusseulonta ja kansainväliset vaikuttamiskeskustelut

Eläkerahasto seuloa sijoitussalkkunsaa kahdesti vuodessa, jotta salkun vastuullisuudesta saadaan ajantasainen kokonaiskuva. Seulonnasta vastaa yritys vastuuanalyysiin erikoistunut tutkimus- ja konsultointiyhtiö ISS-Ethix. ISS-Ethixin analyysipalvelun avulla eläkerahasto pystyy tunnistamaan sijoitussalkun kansainväliset sopimusrikkomustapaukset (ympäristönormit, ihmisoikeus, työoikeus ja korruptio) sekä kartoittamaan erityistä tarkkailua vaativat toimialat (fossiiliset polttoaineet, tupakka, aseet, aikuisviihde, alkoholi ja uhkapeli). Seulontatulokset ja niiden käsittely ovat pysyvä osa eläkerahaston varainhoitajataapaamisia. Tulokset käsitellään myös eläkerahaston johtokunnassa.

Seulontatulokset toimivat vaikuttamistoiminnan lähtökohtana. Eläkerahasto osallistuu ISS-Ethixin välityksellä vaikuttamiskeskusteluihin vakavia normirikkomuksia tehneiden yritysten kanssa. Vaikuttamiskeskustelut yritysten kanssa tapahtuvat kirjeiden, puhelinkonferenssien tai tapaausten välityksellä. Vaikuttamiskeskustelun suunnitteluvaiheessa ISS-Ethix laatii listan toimenpiteistä, joita yrityksen tulisi suorittaa toimintansa puutteiden korjaamiseksi ja uusien ongelmien välttämiseksi. Toteutuneita toimenpiteitä käytetään vaikuttamiskeskustelussa edistymisen merkinä. Yritys poistuu seurantalista ja vaikuttamiskeskustelu päättyy, kun kaikki toimenpiteet ovat suoritettu.

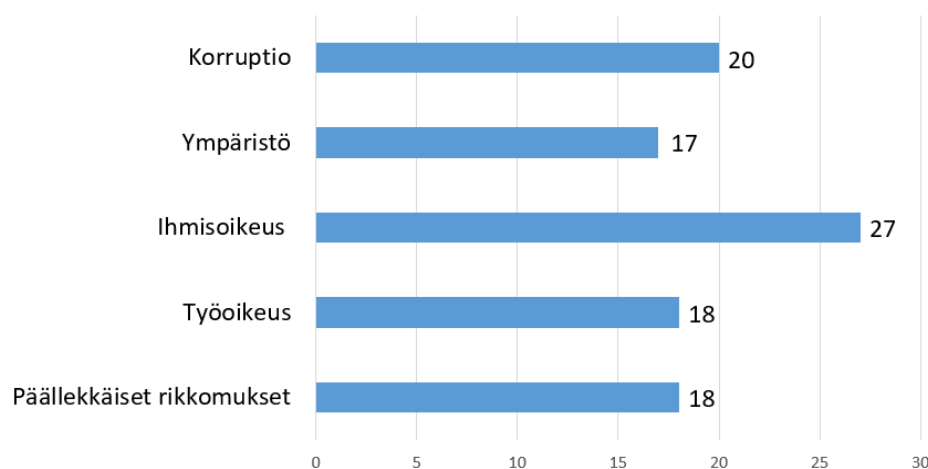
Kuva: ISS-Ethixin vaikuttamisprosessi.

Kaikki vaikuttamistapaukset ovat erilaisia ja positiivisten tulosten saavuttaminen voi kestää vuosia. Vaikuttamisen tavoite on saada yritys luomaan kestävät toimintamallit ja hyvä hallintotapa tulevaisuutta varten ja sitä kautta luoda omistajilleen lisäarvoa.

Jos vaikuttamiskeskusteluilla ei pystytä muuttamaan yrityksen toimintaa, eläkerahasto voi harkita sijoituksesta luopumista. Sijoitusrahastoissa eläkerahasto on yksi osuudenomistaja monen muun joukossa, mutta eläkerahasto pyrkii ennakoivasti ja tapauskohtaisesti vaikuttamaan salkunhoitajan arvopaperivalintoihin.

ISS-Ethixin vaikuttamispalvelun piiriin kuului vuonna 2018 yhteensä 100 yritystä. Yhteydenottojen vastausprosentti oli 43 %. Merkittävin normirikkomusalue liittyy ihmisoikeuksien rikkomiseen. Kirkon eläkerahasto ei omista kaikkia vaikuttamispalvelun piiriin kuuluvia yrityksiä, vaan tarkoituksena on olla mukana vaikuttamassa myös potentiaalisii sijoituskohteisiin.

Kuva: Eri normirikkomusalueet ja niiden jako vaikuttamispalvelussa 2018.

Positiivisia vaikuttamistuloksia

Novartis AG vastasi huhtikuussa 2018 ISS-Ethixin tiedusteluihin koskien yhtiön lahjontaepäilyistä Turkissa. *Novartis* kertoi, että yhtiö on edelleen vähentänyt terveydenhuollon ammattilaisten osallistumisen sponsoroimista kansainvälisissä kongresseissa. Yhtiö kertoi myös käyttävänsä yhä enemmän digitaalisia teknologiaratkaisuja koulutusmateriaalin lähettämiseksi. Lisäksi *Novartis* ilmoitti muuttaneensa myyntitiimin kannustimia globaalisti ja ensimmäiset tulokset ovat yhtiön mukaan olleet positiivisia. Samalla *Novartis* vahvisti päivittäneensä yhtiön korruptionvastaiset ohjeet ja yhtiö tekee jatkossa ohjeiden toteutuksen ja valvonnan osalta yhteistyötä ulkopuolisen konsultin (*Ethixbase*) kanssa. ISS-Ethix jatkaa yhtiön korruptionvastaisen työskentelyn ja erityisesti uusien ohjeiden toteutumisen seuranta ulkopuolisen asiantuntijan valvonnassa.

Vale SA vastasi heinäkuussa 2018 ISS-Ethixin tiedusteluihin koskien yhtiön toimenpiteitä ja edistysaskelaita *Fundaõ* kaivosjätevesipadon sortumisen jälkeen marraskuussa 2015 Brasiliassa. *Vale* allekirjoitti liittovaltion syyttäväviranomaisten laatiman sopimuksen yhdessä kaivoshankkeen muiden toimijoiden kanssa kesäkuussa 2018. Sopimus määrittää muun muassa, että alueen ihmiset, joihin padon sortuminen on vaikuttanut, pääsevät mukaan korjaustoimenpiteiden suunnitteluun ja toteutukseen. Lisäksi sopimus määrittää prosessin korjaustoimenpiteiden mahdollisille uusintaneuvotteluille. ISS-Ethix jatkaa yhtiön ja korjaustoimenpiteiden seuranta.

ISS-Ethix tapasi *Royal Dutch Shell Plc:n* syyskuussa 2018, tarkoituksena keskustella yhtiön toimenpiteistä ympäristövahinkojen sekä turvajoukkojen tekemien ihmisoikeusrikkomuksien korjaamiseksi Nigeriassa. *Shell* toimitti päivitettyjä tietoja yhtiön keinoista estää ja korjata jo sattuneita öljypäästöjä. Lisäksi yhtiö kertoi ihmisoikeuksia huomioivasta toimintamallistaan ja mahdollisten epäkohtien käsittelystä. ISS-Ethix jatkaa yhtiön seuranta ja tulee pyytämään lisätietoja vuoden 2019 aikana ihmisoikeuksien toimintamallista sekä siihen liittyvästä riskiarviointikehyksestä.

Haastavia vaikuttamistapauksia

ISS-Ethix käynnisti tammikuussa 2018 vaikuttamiskeskustelun *Bilfinger SE:n* kanssa yhtiön epäonnistuneista korruptionvastaisista toimenpiteistä johtuen. Tapaus käsittää toimintaa useissa maissa. ISS-Ethix ei saanut

yhtiöltä vastauksia useista yhteydenotoista huolimatta. Lokakuussa 2018 yhtiö lopulta vastasi muutamiin kysymyksiin korruptiotapauksiin liittyen. ISS-Ethix jatkaa tapauksen arviointia ja pyytää lisätietoja yhtiöltä.

ISS-Ethix lähetti tiedustelun *Samsung Electronicsille* kesäkuussa 2018 koskien yhtiön työoikeusrikkomusepäilyjä Etelä-Koreassa. Yhtiö vastasi tiedusteluun sisäisestä ohjeistuksesta ja sen noudattamisesta, lahjoitusperiaatteista sekä työntekijöiden korvauksista terveys- ja työturvallisuustapauksissa. Samsung ei kuitenkaan ole toisessa normirikkomustapauksessa pystynyt antamaan riittävää varmistusta siitä, että valvontamenettely on riippumaton niiden henkilöiden osalta, jotka jatkavat työskentelyä yhtiössä korruptiosyytöksistä huolimatta. Yhtiöltä odotetaan edelleen kolmannen osapuolen riippumatonta tutkintaa lahjontasyytöksiin liittyen.

ISS-Ethix odottaa edelleen vastausta tiedusteluun, joka lähetettiin *XPO Logisticsille* lokakuussa 2018. Yhtiö ei ole toiminnassaan noudattanut normeja oikeudenmukaisista työolosuhteista Yhdysvalloissa. ISS-Ethix jatkaa tapauksen arviointia lähettämällä uuden tiedustelun yhtiölle.

4.3. Teemavaikuttaminen

Kirkon eläkerahasto haluaa myös osallistua ennakoiwaan vaikuttamistoimintaan, jossa sijoituskohteisiin pyritään vaikuttamaan rakentavalla tavalla, tulevaisuuden vastuullisuushaasteita ja YK:n kestävän kehityksen tavoitteita edistäen. Eläkerahasto käynnisti syksyllä 2017 teemavaikuttamisyhteistyön GES International AB:n kanssa. Yhteistyö perustuu kolmeen vastuullisuusteemaan ja jokaisessa teemassa on mukana useita instituutiosijoittajia. Yhden teemavaikuttamishankkeen kesto on noin 2-3 vuotta. Tämän jälkeen teemaa voidaan jatkaa tai valitaan uusi teema.

1. Verovastuullisuus

Verovastuullisuuden vaikuttamishanke käynnistyi vuonna 2017 ja sen kestoksi on arvioitu kolme vuotta. Vaikuttaminen käsittää 13 kohdeyhtiötä teknologian, lääketieteen, kaupan ja ruoantuotannon aloilla. Näillä globaalisti toimivilla yhtiöillä on erityisen merkittävä riski verovastuullisuuden osalta. Vaikuttamisen tavoitteena on kannustaa yhtiöitä käsittelemään veronmaksuun liittyvät toimet hyvän hallintotavan ja riskienhallinnan keinoina. Käytännössä tähän kuuluvat esimerkiksi yhtiön avoimuus veropolitiikkansa suhteen, maakohtainen veroraportointi sekä hallituksen aktiivinen rooli yhtiön veropolitiikan valvojana.

Verovastuullisuuden teema on haastava. Ensisijainen tavoite on viedä aiheesta tietoa yrityksille, ja ammentaa osaamista ja kokemusta verovastuullisuuden edelläkävijäyrityksiltä. Vuoden aikana viisi yritystä ovat parantaneet tuloksiaan GESin asettamien tavoitteiden seurannassa.

Veroteemalle keskeiset YK:n kestävän kehityksen tavoitteet:

2. Hiiliriski

Hiiliriskin vaikuttamishanke vietiin päätökseen vuoden 2018 aikana. Vaikuttamisen kohteeksi oli valittu 20 sähköyhtiötä, eli toimiala, jonka hiilidioksidipäästöt ovat erityisen suuria. Vaikuttamisen tavoitteena oli pitkäjänteisesti pienentää näiden yritysten hiiliriskiä maailmassa, jossa fossiilisten polttoaineiden käyttö tulee olemaan erittäin rajallista tai olematonta ja niistä irtautuminen luo kilpailuetua erityisesti sähköyhtiöille. Käytännössä vaikuttamisella kannustettiin yhtiöitä asettamaan päästövähennystavoitteita ja siihen liittyviä toimintasuunnitelmia.

Vaikuttamishankkeen suurimmat edistysaskeleet liittyivät yritysten kasvihuonekaasupäästöjen raportointiin kehittymiseen. Lisäksi useat yritykset asettivat ensimmäistä kertaa päästötavoitteita. Yrityksillä riittää edelleen tekemistä ilmastomuutoksen riskienhallinnan parissa.

GES jatkoi syksyllä 2018 uudella vaikuttamishankkeella, joka keskittyy sementti- ja terästeollisuuden siirtymätarpeisiin osana ilmastomuutosta. Sementti- ja terästeollisuuden osuus globaaleista hiilidioksidipäästöistä on jopa 13 % ja kyseiset toimialat ovat jääneet ilmastomuutostyöskentelyssään takalalle suhteessa muihin korkeapäästöisiin toimialoihin.

Vaikuttamishanke kohdistuu ensimmäisessä vaiheessa 20 kansainväliseen yhtiöön. Hankkeen arvioitu kesto on kolme vuotta. Kuten GESin muissa vaikuttamishankkeissa, tarkoituksena on sisällyttää myös edelläkävijäyrityksiä keskusteluun alan parhaiden käytäntöjen vahvistamiseksi. Vaikuttamisen tavoitteena on edistää alan raportointia ja teknologisia innovaatioita, hallinnoida niin fyysisiä ilmastoriskejä kuin veden käyttöön liittyviä riskejä, sekä asettaa ilmastotyöskentelylle selkeitä tavoitteita.

Keskeiset YK:n kestävän kehityksen tavoitteet sementti- ja terästeollisuuden ilmastomuutosteemalle:

3. Vesi

Veden vaikuttamishanke käynnistyi 2016 ja sen arvioitu kesto on kolme vuotta. Veden saatavuus on merkittävä riskitekijä yhtiöiden toimintaympäristössä. Vaikuttaminen käsittää yhtiötä vesi-intensiivisillä aloilla kuten maatalous, kaivostoiminta, tekstiili- sekä ruoka- ja juomateollisuus. Fokuksessa ovat erityisesti sellaiset yhtiöt, jotka toimivat vesipulasta kärsivissä kehitysmaissa. Vaikuttamisen tavoitteena on varmistaa, että yhtiön käytännöt vesiriskien arviointiin ja hoitamiseen ovat pitkäjänteiset, kestävän kehityksen mukaiset ja seuraavat paikallisen yhteisön tarpeita.

Vaikuttamishanke kävi vuoden aikana vuoropuhelua 20 yrityksen kanssa. Eri yhteydenottoja oli 317 kpl vuoden aikana. Suurin osa yrityksistä ovat hyvin mukana GESin asettamissa vaikuttamistavoitteissa 1 ja 2, jossa seurataan yrityksen tapaa hallinnoida vesiriskejä sekä arvioida niiden vaikutuksia toimintaan.

Haasteellisinta yrityksille on GESin tavoite 5, joka käsittää muun muassa sidosryhmien kattavan huomioon ottamisen.

Eri toimialoilla on erilaiset fokusalueet veden osalta: esimerkiksi ruoka- ja juomateollisuudessa korostuu veden tehokas käyttö, kun tekstiiliteollisuudessa keskitytään enemmän jäteveden laatuun. Mitä paikallisempi veteen liittyvä toiminta on, sitä helpompi se on hoitaa - pitkät toimitusketjut ovat erityisen haasteelliset valvoa. Joskus vesi on toissijainen vastuullisuushaaste yritykselle, jossa esimerkiksi työolosuhteiden kehittäminen on etusijalla.

Merkittävää on myös, että keskustelujen kautta vaikuttamishanke saa tietoa monista veteen liittyvistä toimenpiteistä, joita yritykset eivät mainitse julkisessa raportoinnissaan.

Vesiteemalle keskeiset YK:n kestävän kehityksen tavoitteet:

4.4. Sijoittaja-aloitteet ja foorumit

PRI:n vastuullisen sijoittamisen periaatteet. Kirkon eläkerahasto on vuodesta 2008 sitoutunut PRI-periaatteisiin ja on rakentanut vastuullisen sijoittamisen toimintansa näiden periaatteiden ympärille. PRI-periaatteet tukevat eläkerahastoa vastuullisen sijoitustoiminnan toteutuksessa.

Finsif – Suomen vastuullisen sijoittamisen foorumi. Finsifin tarkoitus on edistää vastuullista sijoittamista Suomessa. Kirkon eläkerahasto on ollut mukana vaikuttamassa Finsifin toimintaan hallitusjäsenenä sekä aktiivisena työryhmjäsenenä yhdistyksen perustamisesta vuodesta 2010 lähtien. Finsif tukee eläkerahaston vastuullista sijoitustyöskentelyä keräämällä yhteen samanhenkisiä sijoittajia, joiden kanssa eläkerahasto voi vaihtaa kokemuksia ja parhaita käytäntöjä vastuulliseen sijoittamiseen liittyen. Finsifillä on 67 jäsentä.

Carbon Disclosure Project (CDP). Eläkerahasto on vuodesta 2007 lähtien tukenut CDP:tä ja sen hallinnoimia aloitteita, kuten CDP Water Disclosure ja Carbon Action. CDP:n kautta eläkerahasto on mukana kehittämässä yritysten ilmastomuutostyöskentelyä ja raportointia. Vastuulliselle sijoittajalle on tärkeää saada luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa yritysten vastuullisesta toiminnasta. CDP lähettää vuosittain kyselylomakkeita tuhansille yrityksille.

Montréal Carbon Pledge. Eläkerahasto osallistuu Montréal Carbon Pledge -ilmastoaloitteeseen. PRI perusti Montreal Carbon Pledge – aloitteen vuosikokouksessaan Quebecissä syyskuussa 2014. Tarkoituksena oli kerätä mahdollisimman monta sijoittajaa mukaan aloitteeseen ennen Pariisin ilmastokokousta. Aloitteen osallistujat sitoutuvat mittaamaan ja raportoimaan sijoitussalkkujensa hiilijalanjäljen. Ensimmäiset osallistujat olivat joukko kansainvälisiä eläkerahastoja. Aloitteella on yli 120 allekirjoittajaa, jotka yhteensä edustavat 10 triljoonan US-dollarin sijoitusvarallisuutta.

Climate Action 100+. Uusi sijoittajavetoinen aloite, jonka tavoitteena on vaikuttaa maailman 100 eniten kasvihuonekaasuja tuottaviin yhtiöihin: päämääränä hillitä yhtiöiden päästöjä sekä vahvistaa yhtiöiden ilmatoriskeihin liittyvää taloudellista raportointia ja hallintoa. Aloitteen toimintakausi on viisi vuotta ja sen taustalla on Pariisin ilmastositomuksen asettamat tavoitteet. Aloite on useiden kansainvälisten järjestöjen yhdessä koordinoima. Eläkerahasto liittyi aloitteeseen joulukuussa 2017. Aloitteessa on mukana 310 sijoittajaa, jotka yhteensä edustavat 32 triljoonan US-dollarin sijoitusvarallisuutta.

5 ESG-kyselyn tulokset

Kirkon eläkerahasto on tehnyt vuodesta 2013 lähtien vuosittain kyselyn varainhoitajien vastuullisen sijoittamisen aktiivisuuden tasosta. ESG-asiat ja siihen liittyvät vaatimukset arvioidaan perusteellisesti varainhoitajan valintavaiheessa, mutta eläkerahasto haluaa myös seurata yhteistyökumppaneidensa edistymistä vuositasona.

Kyselyn tulosten pohjalta eläkerahasto käy keskustelua varainhoitajien kanssa toimintatapojen kehittämiseksi. Varainhoitajalla ei tarvitse olla kaikkia vastuulliseen sijoittamiseen liittyviä prosesseja käytössä yhteistyön alusta alkaen, vaan eläkerahasto voi osallistua näiden prosessien kehitystyöhön. Varainhoitajan sitoutuminen PRI-periaatteisiin on tärkeä lähtökohta.

Vuonna 2018 eläkerahasto uudisti ESG-kyselyään ja kyselyyn otettiin mukaan myös vaihtoehtoiset sijoitukset. Samalla kyselyn fokuksa tarkennettiin koskemaan yksittäisiä sijoitusrahastoja, kun kysely oli aikaisemmin kohdistettu varainhoitajan yleisiin vastuullisen sijoittamisen käytäntöihin. Uusi käytäntö lisäsi vastausten kokonaismäärää merkittävästi. Kysely toteutettiin Webropol-palvelussa ja rahastojen vastausprosentti oli yli 90 %.

Kysely koostuu seuraavista osa-alueista (yhteensä 62 kysymystä):

1. Perustiedot
2. Poliittikka ja periaatteet
3. Resurssit
4. ESG-integrointi
5. Aktiivinen omistajuus ja vaikuttaminen
6. ESG-raportointi

Tuloksia kyselyn eri osa-alueilta:

1. Perustiedot. 80 prosenttia kyselyyn vastanneista rahastoista oli PRI-allekirjoittajia ja saman verran vastaajista oli liittynyt myös muihin vastuullisen sijoittamisen aloitteisiin ja yhteistyöverkostoihin.

2. Poliittikka ja periaatteet. 94 prosenttia kyselyyn vastanneista rahastoista oli laatinut vastuullisen sijoittamiseen liittyvät ohjeet tai periaatteet. Näistä rahastoista suurin osa kertoo ohjeiden kattavan myös ilmastomuutokseen liittyvät riskit ja mahdollisuudet. Usealla rahastolla on poissulkevia toimialakriteerejä käytössä: yleisimpiä kriteerejä ovat kiistanalaiset aseet ja tupakka. Joka kolmas rahasto kertoo huomioivansa YK:n kestävä kehityksen tavoitteet sijoitusprosessissaan.

3. Resurssit. Yli 90 prosenttia kyselyyn vastanneista rahastoista kertoo tekevänsä ESG-analyysia sisäisillä resursseilla ja/tai ulkopuolisia palveluita hyödyntäen. Vastausten mukaan salkunhoitaja vastaa lähtökohtaisesti ESG-asioiden sisällyttämisestä sijoitusprosessiin. Kaksi kolmasosaa rahastoista ilmoitti, että heillä on oma ESG-tiimi organisaatiossaan. Henkilöstöä koulutetaan useimmissa organisaatioissa

vastuullisessa sijoittamisessa, mutta koulutuksen toteutustapa ja säännöllisyys vaihtelee paljon. 30 prosenttia rahastoista vastasi, että vastuullisen sijoittamisen tulokset liitetään salkunhoitajan palkitsemiseen.

4. ESG-integrointi. 40 prosenttia kyselyyn vastanneista rahastoista painotti ESG-asioita merkittävässä laajuudessa rahaston sijoitusprosessissa. Vain neljä prosenttia ilmoitti, että ESG-asioilla ei ole mitään painoarvoa rahaston sijoitusprosessissa. Samaan aikaan rahastoilla oli vaikeuksia määritellä mitkä ESG-asiat ovat heille tärkeimmät. Rahastoilta kysyttiin, millä tavalla ESG-integrointi luo heille lisäarvoa – parempi riskienhallinta nähtiin merkittävimpänä tekijänä. Kolmannes rahastoista mittaa sijoituskohteidensa hiilijalanjälkeä.

5. Aktiivinen omistajuus ja vaikuttaminen. 63 prosenttia kyselyyn vastanneista rahastoista on laatinut ohjeet aktiivisista omistajakäytännöistä tai vaikuttamisesta. 39 prosenttia rahastoista kertoi, että he vaikuttavat laajasti sijoituskohteisiin ESG-asioiden osalta. Ilmastomuutos on vaikuttamisteema monelle rahastolle, esimerkiksi yrityskeskustelujen tai ilmastoaloitteiden kautta.

6. ESG-raportointi. 75 prosenttia rahastoista kertoi raportoivansa ESG-asioista, pääasiassa kvartaaleittain tai vuositasolla. Raportoinnin sisältö ja muoto vaihtelee paljon ja monella rahastolla ESG-raportoinnin kehittäminen on parhaillaan työn alla. Yhä useampi rahasto pyrkii myös mittaamaan ESG-asioiden vaikuttavuutta sijoitustoiminnassa.

6 Vastuullisen sijoittamisen työryhmä

Vastuullisen sijoittamisen työryhmä on asiantuntijaelin, joka neuvoa Kirkon eläkerahaston johtokuntaa vastuullista sijoittamista ja yritysten vastuullisuutta koskevista kysymyksistä. Työryhmä kokoontui kolme kertaa vuoden 2018 aikana.

Kokousaiheina olivat eläkerahaston vastuullisen sijoittamisen ohjeiden päivittämisen lisäksi Finanssialan uusi regulaatiokehitys EU:ssa kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi sekä kansainväliset TCFD (Task Force on Climate-related Financial Disclosures) -suositukset. Lokakuussa työryhmä tapasi Danske Bankin majohtajan yhtiön Viron yksikön rahanpesuepäilyksiin liittyen. Työryhmä tapaa Danske Bankin uudestaan keväällä 2019.

Työryhmän jäsenet ovat:

- Kirkon eläkerahaston johtaja Leena Rantanen (puheenjohtaja)
- Toimitusjohtaja Pasi Strömberg, Eläkekassa Verso
- Yhteiskunnan ja kestävän kehityksen asiantuntija, rovasti Ilkka Sipiläinen, Kirkkohallitus
- Vastuullisen sijoittamisen senior-analyytikko Tiina Landau, Ilmarinen
- Vastuullisen sijoittamisen johtaja Mika Leskinen, FIM/ S-Pankki
- Apulaisprofessori Hanna Silvola, Hanken Svenska Handelshögskolan
- Tiedottaja Tuija Helenelund, Kirkon tiedotuskeskus
- Sijoitusjohtaja Ira van der Pals, Kirkon eläkerahasto
- Salkunhoitaja ja vastuullisen sijoittamisen päällikkö Magdalena Lönnroth (ryhmän koordinaattori), Kirkon eläkerahasto

Evangelis-luterilaisen kirkon eläkevastuu 31.12.2018

1 Eläkevastuun käsitteestä

Eläkevastuulla tarkoitetaan sitä rahamäärää, joka tarkasteluhetkellä riittäisi tulevine sijoitustuottoineen kattamaan tarkasteluhetkeen mennessä ansaittujen eläke-etuuksien kustannukset tulevaisuudessa. Eläkevastuuseen liittyy siis aina oletus tietystä sijoitusten tuotosta. Evangelis-luterilaisen kirkon eläkevastuu kertoo, mikä on kirkon entisille ja nykyisille työntekijöilleen antaman eläkelupauksen hinta yhteensä laskentahetkellä.

Eläkevastuu riippuu valitun sijoitusten tuotto-oletuksen lisäksi myös muista valituista oletuksista, esimerkiksi siitä, miten vakuutettujen eliniän odotetaan tulevaisuudessa kehittyvän, minkä ikäisinä eläkkeelle oletetaan siirryttävän ja miten monien odotetaan jatkossa jäävän työkyvyttömyyseläkkeelle.

Eläkevastuun arvioimiseksi on tärkeää tuntea mahdollisimman tarkkaan laskentahetkeen mennessä karttuneiden eläkkeiden suuruus. Koska työssä olevat kartuttavat eläkkeitään joka vuosi ja koska eläkkeelle siirtyy uusia ihmisiä ja eläkkeeseen oikeutettuja myös kuolee, ei eläkevastuu ole vakio, vaan se muuttuu vuosittain.

Eläkevastuu koostuu korvausvastuusta ja vakuutusmaksuvastuusta. Korvausvastuulla tarkoitetaan vastuuta niistä tapauksista, joissa eläketapahtuma on jo sattunut, eli alkaneiden vanhuus-, perhe-, työkyvyttömyys-, osa-aika- ja osittaisten varhennettujen vanhuuseläkkeiden pääoma-arvoa. Vakuutusmaksuvastuulla tarkoitetaan sellaisten laskentahetkeen mennessä karttuneiden eläkeoikeuksien pääoma-arvoa, joissa eläke ei ole vielä alkanut.

2 Eläkevastuun laskenta

Evangelis-luterilaisen kirkon eläkevastuu on laskettu täyden rahastoinnin periaatteen mukaisesti noudattaen evangelis-luterilaisen kirkon eläkelakia, julkisten alojen eläkelakia sekä soveltuvin osin työntekijäin eläkelain rekisteröidyn lisäeläketurvan, työntekijän eläkelain (TyEL) ja Finanssivalvonnan antamia eläkesäätiön eläkevastuun (FIVA 3/01.00/2012) laskuperusteita. Lähtökohtana ovat olleet vakuutustoimessa yleisesti hyväksytyt matemaattiset mallit ja laskentaperiaatteet.

Eläkevastuu on laskettu yksilöllisesti jokaiselle kirkon eläkejärjestelmän piirissä eläkettä joskus työhistoriansa aikana kartuttaneelle henkilölle, olipa tämä jo eläkkeellä, kirkon eläkejärjestelmän piiriin kuuluvassa työssä tai työstä eronnut, mutta ei vielä eläkkeellä. Laskenta on tehty ns. prospektiivisellä menetelmällä eli laskemalla jokaiselle henkilölle laskentahetkeen mennessä kirkon eläkejärjestelmän piirissä karttuneista eläkeoikeuksista pääoma-arvot diskonttaamalla tulevaisuudessa maksettavat eläkkeet laskentahetkeen. Laskennassa on käytetty TyEL-perusvakuutuksen kuolevuutta ja työkyvyttömyysalkavuuksia.

Laskelma sisältää myös arvion palkattomien aikojen perusteella karttuneesta eläke-etuudesta syntyneestä eläkevastuusta. Työeläkejärjestelmän kustannustenjaossa palkattomilta ajoilta karttuneiden eläke-etuuksien eläkemeno jaetaan eläkelaitosten kesken palkkasummien suhteessa.

Keva on saanut Eläketurvakeskuksesta arvion koko työeläkejärjestelmässä palkattomilta ajoilta tarkasteluhetkeen mennessä karttuneiden eläke-etuuksien eläkemenosta ja palkkasummasta vuoteen 2085 saakka. Eläketurvakeskuksen ennustetta palkattomien eläkemenosta ja työeläkejärjestelmän palkkasummasta ja Kevan pitkän tähtäimen eläkemenoennusteen palkkasumma-arviota käyttäen on laskettu arvio kirkon eläkejärjestelmän osuudesta palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläke-etuuksien eläkemenosta. Arvio palkattomien aikojen eläkevastuusta on saatu diskonttaamalla eläkemenovirta eläkevastuun laskentahetkeen.

Diskonttokorkona on käytetty 2,7 prosenttia, jonka on katsottu olevan tulevien ansiotasomuutosten ja eläkkeiden indeksikorotusten ylittävä reaalikorko. Vastaavaa korkoa käytetään myös valtion eläkejärjestelmän mukaisen eläkevastuun laskennassa. Lisäksi laskelmissa on otettu huomioon myös elinaikakertoimen vaikutus. Elinaikakertoimina on käytetty Eläketurvakeskuksen ennustetta. Laskentatuloksissa on esitetty vuoden 2017 eläkevastuu vertailun vuoksi myös 2,5 ja 3,0 prosentin diskonttokoroilla laskettuna.

3 Laskentatulokset

3.1 Eläkevastuu per 31.12.2017

Yksilöllisesti laskettu evankelis-luterilaisen kirkon eläkevastuu per 31.12.2017 on

	Alkanut vastuu	Vastainen vastuu	Yhteensä
Aktiivit ja vapaakirjalaiset	0	1 944 619 000	1 944 619 000
Eläkkeensaajat	2 347 812 000	315 863 000	2 663 675 000
Palkattomat ajat			42 082 000
Yhteensä	2 347 812 000	2 260 482 000	4 650 376 000

Eläkevastuun tarkempi erittely on esitetty liitteessä 1.

3.2 Eläkevastuu per 31.12.2017 vaihtoehtoisilla diskonttokoroilla

Koron valinnalla on eläkevastuun laskennan yksittäisistä oletuksista ehkä suurin vaikutus eläkevastuun suuruuteen. Kun eläkevastuun laskennassa käytettävää korkoa kasvatetaan (ts. rahoille oletetaan korkeampi tuotto tulevaisuudessa), eläkevastuun määrä laskee ja vastaavasti korkoa alennettaessa (rahoille oletetaan pienempi tuotto tulevaisuudessa) eläkevastuun määrä kasvaa.

3.2.1 Eläkevastuu per 31.12.2017 diskonttokorolla 3,0 %

Alla olevassa taulukossa on evankelis-luterilaisen kirkon eläkevastuu per 31.12.2017, kun korko on 3,0 prosenttia yli etuuksien nousun.

	Alkanut vastuu	Vastainen vastuu	Yhteensä
Aktiivit ja vapaakirjalaiset	0	1 830 425 000	1 830 425 000
Eläkkeensaajat	2 287 161 000	300 206 000	2 587 368 000
Palkattomat ajat			39 568 000
Yhteensä	2 287 161 000	2 130 631 000	4 457 361 000

3.2.2 Eläkevastuu per 31.12.2017 diskonttokorolla 2,5 %

Alla olevassa taulukossa on evankelis-luterilaisen kirkon eläkevastuu per 31.12.2017, kun korko on 2,5 prosenttia yli etuuksien nousun.

	Alkanut vastuu	Vastainen vastuu	Yhteensä
Aktiivit ja vapaakirjalaiset	0	2 026 335 000	2 026 335 000
Eläkkeensaajat	2 389 830 000	326 942 000	2 716 772 000
Palkattomat ajat			43 895 000
Yhteensä	2 389 830 000	2 353 277 000	4 787 002 000

3.3 Eläkevastuu per 31.12.2018

Evankelis-luterilaisen kirkon eläkevastuu per 31.12.2018 on laskettu retrospektiivisesti eläkevastuusta per 31.12.2017. Vuoden 2017 eläkevastuu on korkoutettu hetkelle 31.12.2018. Eläkevastuuseen on lisätty arvio vuoden 2018 aikana karttuvasta vastuusta ja vähennetty vuoden 2018 eläkemeno vuoden puolivälistä vuoden loppuun korkoutettuna.

Retrospektiivisellä menetelmällä saatu evankelis-luterilaisen kirkon eläkevastuu per 31.12.2018 on 4 688 400 000 euroa.

1 Eläkevastuun per 31.12.2017 erittely

	Alkanut vastuu	Vastainen vastuu			Yhteensä	Arvio lisäturvan osuudesta (euroa / %)	
		Vanhuus	Työkyvyttömyys	Perhe			
Aktiivit ja vapaakirjan saaneet		0	1 686 145 000	149 591 000	108 882 000	1 944 619 000	18 724 000 1.0 %
Eläkkeensaajat							
Vanhuuseläkkeet	2 191 985 000	0	0	137 005 000	2 328 990 000	81 891 000	3.5 %
Työkyvyttömyyseläkkeet	57 496 000	169 092 000	0	9 134 000	235 723 000	2 088 000	0.9 %
Osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet	9 562 000	0	0	539 000	10 101 000	81 000	0.8 %
Osa-aikaeläkkeet	2 783 000	88 000	0	4 000	2 875 000	0	0.0 %
Perhe-eläkkeet	85 986 000	0	0	0	85 986 000	0	0.0 %
Yhteensä	2 347 812 000	169 180 000	0	146 683 000	2 663 675 000	84 059 000	3.2 %
Palkattomat ajat					42 082 000		
Yhteensä	2 347 812 000	1 855 325 000	149 591 000	255 565 000	4 650 376 000	102 783 000	2.2 %

